

Сумський державний педагогічний університет імені А. С. Макаренка
Природничо-географічний факультет
Кафедра біології та методики навчання біології

Дерев'янка Олена Володимирівна

**РОСЛИННІСТЬ ЛОХВИЦЬКОГО АГРОЛІСНИЦТВА ДЕРЖАВНОГО
ПІДПРИЄМСТВА «ПОЛТАВСЬКЕ ДЕРЖАВНЕ ЛІСОГОСПОДАРСЬКЕ
ПІДПРИЄМСТВО «ПОЛТАВАОБЛАГРОЛІС»**

Спеціальність: 014 Середня освіта (Біологія)

Галузь знань: 01 Освіта/Педагогіка

Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеню магістра

Науковий керівник

_____ А. П. Вакал
кандидат біологічних наук,
доцент кафедри біології та
методики навчання біології
«7» грудня 2021 року

Виконавець

_____ О. В. Дерев'янка
«7» грудня 2021 року

Суми 2021

ВСТУП

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1	
ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РАЙОНУ ДОСЛІДЖЕНЬ.....	7
РОЗДІЛ 2	
МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ.....	12
2.1. Характеристика Лохвицького агролісництва ДП «ПДЛП «Полтаваоблагроліс».....	12
2.2. Матеріали та методи досліджень.....	14
РОЗДІЛ 3	
РОСЛИННІСТЬ ЛОХВИЦЬКОГО АГРОЛІСНИЦТВА ДЕРЖАВНОГО ПІДПРИЄМСТВА «ПОЛТАВСЬКЕ ДЕРЖАВНЕ ЛІСОГОСПОДАРСЬКЕ ПІДПРИЄМСТВО «ПОЛТАВАОБЛАГРОЛІС».....	15
3.1. Рослинність району досліджень	15
3.2. Систематичний та екологічний аналіз видового складу рослин	27
3.3. Рідкісні та зникаючі види рослин, типові та рідкісні рослинні угруповання Зеленої книги України	37
РОЗДІЛ 4	
ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД ЛОХВИЦЬКОГО АГРОЛІСНИЦТВА.....	40
РОЗДІЛ 5	
ВИКОРИСТАННЯ ОТРИМАНОГО МАТЕРІАЛУ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ БІОЛОГІЇ	45
ВИСНОВКИ	47
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	49
ДОДАТКИ	52

ВСТУП

Актуальність теми. Ліси України займають 10,4 млн. га, що становить 15,9% загальної площі країни. Вони являються важливою ланкою у системі сталого розвитку суспільства. Лісам, які є стабільними рослинними угрупованнями, властива здатність максимально стабілізувати фактори оточуючого природного середовища [1].

Порівняно невеликий відсоток лісистості площі України тільки підкреслює економічний і природоохоронний потенціал лісів для кожного регіону. Залежно від географічного положення, кліматичних, ґрунтово-гідрологічних і орографічних умов сформувалися різні комплекси лісової рослинності. Звідси випливає необхідність її районування, виділення лісів, однорідних за природними і господарськими ознаками. Районування лісів дає можливість вести лісове господарство з урахуванням особливостей лісорослинних умов з метою їх найбільш раціонального використання.

Згідно «Лісового кодексу України»: «Ліси України є її національним багатством і за своїм призначенням та місцезрештуванням виконують переважно водоохоронні, захисні, санітарно-гігієнічні, оздоровчі, рекреаційні, естетичні, виховні, інші функції та є джерелом для задоволення потреб суспільства в лісових ресурсах» (Розд. I, ст. 1) [2].

За природничо-історичними умовами територія України не однорідна. Геологічні і кліматичні зміни в минулому визначили особливості рельєфу, складу і будови ґрунтоутворюючих порід, гідрографії та гідрології окремих її частин, а географічне розташування і значна протяжність вглиб материка - особливості клімату. Всі ці чинники обумовлюють геоботанічні і лісорослинні відмінності окремих районів України.

Показник лісистості території визначається відношенням площі зайнятої лісової землі до загальної площі досліджуваного регіону. Вона досить динамічна і залежить від змін лісової площі, викликаних

господарської освоєнням і спрямованістю лісовідновлювальних заходів в регіоні. Зазвичай лісистість встановлюється по адміністративно-територіальним одиницям, проте вельми важливо контролювати її зміни в межах природного районування території, зокрема по геоботанічним під зонам і лісорослинним округам, басейнів і водозборах річок, по сільськогосподарським районам схильним до ерозії ґрунтів, дефляції. Доведено, що при збільшенні лісистості знижується інтенсивність весняних повеней та літніх паводків, зменшується амплітуда коливання витрат води в річках протягом вегетаційного періоду, тобто підтримується більш рівномірна повноводість річок і водозабезпеченість водозборів.

У зв'язку з цим, **метою** даної роботи є одержання наукової інформації про рослинність Лохвицького агроліництва Державного підприємства «Полтавське державне лісгосподарське підприємство «Полтаваоблагроліс».

Для реалізації мети нами були поставлені наступні **завдання**:

1. Провести аналітичний огляд літературних джерел присвячених даній темі.
2. Дослідити сучасний стан природної рослинності території Лохвицького агроліництва Державного підприємства (ДП) «Полтавське державне лісгосподарське підприємство (ПДЛП) «Полтаваоблагроліс».
3. Скласти конспект флори вищих судинних рослин, які були виявлені на території Лохвицького агроліництва.
4. Провести аналіз видового різноманіття рослин території Лохвицького агроліництва ДП «ПДЛП «Полтаваоблагроліс».
5. Виявити види рослин, які зустрічаються на досліджуваній території і занесені до Червоної книги України та списку регіонально рідкісних на території Полтавської області.

Об'єктом даного дослідження є рослинність території Лохвицького агроліництва Державного підприємства «Полтавське державне лісгосподарське підприємство «Полтаваоблагроліс».

Предметом дослідження є вищі судинні рослини, а тако, занесені до Червоної книги України та списку регіонально рідкісних, що зустрічаються в межах території Лохвицького агролісництва.

Методи досліджень. Аналіз публікацій присвячених темі даного дослідження, робота з картографічним матеріалом. Методи польових досліджен, а семе – маршрутний, геоботанічні описи, опис місцезростань рослин і рослинних угруповань, які потребують охорони.

Наукова новизна і практичне значення отриманих результатів. У кваліфікаційній роботі наведені про сучасний стан рослинних угруповань території Лохвицького агролісництва ДП «ПДЛП «Полтаваоблагроліс» та особливості їх видового складу.

Дані отримані в результаті роботи призначаються для здійснення моніторингу стану рослинних угруповань на території Лохвицького району Полтавської області.

Апробація результатів. Матеріали магістерської роботи були представлені на ІХ Міжнародній науковій конференції «Актуальні проблеми дослідження довкілля». За результатами досліджень у матеріалах даної конференції опублікована стаття – «Природно-заповідні об'єкти Лохвицького агролісництва державного підприємства «Полтавське державне лісогосподарське підприємство «Полтаваоблагроліс»».

Також, матеріали кваліфікаційної роботи були представлені в матеріалах збірника наукових праць Сумського державного педагогічного університету імені А. С. Макаренка «Природничі науки» – 2021, 18 випуск. За результатами досліджень у збірнику було опубліковано статтю на тему: «Сучасний стан рослинності Лохвицького агролісництва державного підприємства «Полтавське державне лісогосподарське підприємство «Полтаваоблагроліс»».

Структура роботи. Кваліфікаційнаа робота складається із вступу, п'яти розділів, висновків, списку з 39 використаних літературних джерел.

Магістерська робота викладена на 52 сторінках, включає 6 таблиць, 3 рисунки та Додатки.

РОЗДІЛ I

ФІЗИКО-ГЕОГРАФІЧНА ХАРАКТЕРИСТИКА РАЙОНУ ДОСЛІДЖЕНЬ

Лохвицьке агроліництво входить до складу Державного підприємства «Полтавське державне лісогосподарське підприємство і розташоване в північно-західній частині Полтавської області на території Миргородського адміністративного району Лохвицької об'єднаної територіальної громади у басейні річка Сула. Загальна довжина річки від витoku до гирла становить 363 км. Площа водозбору Сули – 19600 км², середня висота – 120 м. Майже 80% території басейну розорано, ліси займають у середньому 7%, болота до 6,6%, природні кормові угіддя – 5%, ставки та озера – 1%, від загальної площі водозбору. На решті території розміщені об'єкти будівництва, комунікації тощо [40].

Територію Лохвицької ОТГ також протікають річки – Лохвиця, Сулиця, Артополот, Бодаква, Крива, Глинна, Лаптур, які належать до басейну Дніпра.

Територія району досліджень розташована у Лівобережно-Дніпровській лісостеповій фізико-географічній провінції, у межах Полтавської рівнини. В геоструктурному відношенні дана територія розташована в межах Дніпровського гребеню, де кристалічний фундамент залягає на глибині 6-8 км.

В геологічній будові приймають участь на глибину розвіданих водоносних горизонтів відкладення мезозою. Верхньокрейдяні відкладення залягають на глибині 450-500 м і перекриваються палеоценовими піщаними відкладеннями сумської і луганської свити. Основні водоносні горизонти, що експлуатуються в районі, приурочені до четвертинних і палеогенових відкладень. Водоносний горизонт олігоценних відкладень приурочений до відкладень берекської і харківської свит. Вода помірно жорстка, іноді з завищенням вмісту заліза.

Крупними елементами рельєфу є долини річок Сула та Артополот з комплексом четвертинних терас. Рельєф формувався в результаті акумулятивної діяльності річок. Із фізико-геологічних процесів, які спостерігаються в районі є розвиток заболочень, ярів, розмиви схилів [1a].

У долині Сули, можна виділити добре розвинену заплаву, над якою розміщуються дві або три надзаплавні тераси. У прирусловій підвищеній частині трапляються скупчення пісків, поверхня яких мало погорбована вітром. Центральна частина заплави представлена рівнею ділянкою, яка поступово знижується у напрямку першої борової тераси. Ця частина дна долини має у великій кількості незначні заплавні озера та невеликі улоговини, що лишились в місцях висохлих водойм [24; 26].

Протилежна від русла річки частина заплави досить часто обводнена і на ній утворюються болота. У залежності від рельєфу території її ширина може варювати у широких межах (від 300-500 метрів до 6-8 км). Перша надзаплавна (борова) тераса добре виражена практично вздовж усієї ріки, починаючи від с. Верхосулки. Друга надзаплавна тераса, в залежності від рельєфу місцевості, має різну ширину (від 2 до 6 км), піднімається над рівнем річки до 20 м і має відносно рівну поверхнею, на якій можна виділити блюдцеподібні пониження. Третя тераса переважно зустрічається у середній і нижній течії річки, і характеризується рівнею поверхнею, яка поступово підвищується у напрямку вододільного плато. Долина Сули різко асиметрична [1; 24; 26].

У басейні річки Сула ґрунти були сформовані переважно лесах та лесовидних суглинках, що вплинуло на їх механічний склад. Ґрунти які сформувалися на даних материнських породах характеризуються переважно суглинистим механічним складом, і мають гарні водні та фізико-хімічні властивості. У даних умовах сформувалися – різні підтипи чорноземів і сірих опідзолених ґрунтів, а в заплаві р. Сула і її приток лучні та болотні ґрунти. При умові високого рівня ґрунтових вод також можна зустріти ґрунти з явними ознаками засолення [1; 11; 26].

Для даного району дослідження характерним є помірно-континентальний клімат. Він характеризується відносно теплим літом і м'якою зимою з помірною кіоткістю опадів. Як видно із таблиці 2.1, середня річна температура складає $+6,5^{\circ}\text{C}$, середня температура липня $+19,8^{\circ}\text{C}$, а січня $-7,0^{\circ}\text{C}$ [1; 17; 23].

Таблиця 2.1.

Середні багаторічні кліматичні показники по метеостанції м. Ромни

Показник и	Температура по місяцях												середньорічна	Max	Min
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12			
Середньо-місячна температура, $^{\circ}\text{C}$	-7,0	-6,0	-1,7	7,1	14,5	19,9	19,8	18,2	13,2	6,8	0,3	-4,8	6,5	38	-36
Середньо-місячна сума опадів, мм	7	32	35	35	61	69	82	60	40	1	28	42	572	760	438
Висота снігового покриву, см	5	9	0	–	–	–	–	–	–	–	3	12	–	36	–

Теплий період року, по тривалості майже в два рази перевищує холодний і їх тривалість складає у середньому 235-239 діб, і 116-130 діб, відповідно. У більшості років середня тривалість вегетаційного періоду становить 194-198 діб. Норма опадів за рік коливається в межах 540-580 мм [1; 16; 23].

Територія даного регіону належить до класу рівнинних східноєвропейських ландшафтів і представляє собою рівнину, розділену річковими долинами і ярами. У зв'язку із значним антропогенним навантаженням, яке пов'язане з виробництвом сільськогосподарських

культур, практично всі річкові території району дослідження розорані і природна рослинність збереглася на незначних площах [5].

Природна рослинність, яка збереглася до теперішнього часу, представлена переважно лісовими і болотними угрупованнями. Степи, лучні стеги, луки і водні рослинні угруповання займають значно менші площі. панівними у регіоні за зайнятими площами є ліси та болота. Найменше поширення має галофітна рослинність [3; 12; 14].

Найбільш розповсюдженими серед лісової рослинності є липово-дубові ліси (*Tilieto-Querceta*), які приурочені до правого, корінного берега р. Сула і її приток і під якими сформувалися підтипи сірих опідзолених ґрунтів.

Ясенево-дубові ліси (*Fraxineto-Querceta*) в основному характерні для північної частини регіону [18; 36].

Невеликі ділянки у верхній течії р. Сули займають гостролистокленово-дубові ліси (*Acereto-Querceta*) та липово-кленово-дубові ліси (*Tilieto-Acereto-Querceta*) на сірих лісових ґрунтах.

У залежності від умов обводнення, основними формаціями рослин, які утворюють ліси даної території є формації лісоутворюючими породами у залежності від умов обводнення на даній території виступають - *Querceta roboris* (корінний берег р.Сула), *Alneta glutinosae*, *Populeta nigrae*, *Saliceta albae* (заплавні річки і лісові болота) і *Pineta sylvestris* (борові тераси річок) [14; 31].

Субформація широколистяно-соснових лісів включає дубово-соснові (*Querceto-Pineta*), липово-дубово-соснові (*Tilieto-Querceto-Pineta*) [16].

Серед чагарникової рослинності найбільш типовими є змішані зарості *Salix pentandra* L., *S. acutifolia* L.

Серед формацій степової рослинності нами відмічені: *Festuceta valesiacaе*, *Bromopsideta inermis*, *Poa angustifoliae*, *Stipeta capillatae*, *Elytrigieta intermediae*, *Elytrigieta repentis* [10; 16; 28].

Справжні луки переважно приурочені до середньої частиною заплави річок, нижньою частиною схилів ярів і під ними сформувалися переважно

лучні і лучно-дернові ґрунти. Звичайно вони представлені формаціями злаків – *Elytrigietea repentis*, *Festuceta pratensis*, *Poeta pratensis*, *Phleeta pratensis*, *Festuceta rubrae*, *Calamagrostideta epigeioris* [2; 14].

Остепнені луки, як правило, займають найвищі місця заплави, де у ґрунтовому покриві переважають сухі дерново-лучні та лучні чорноземовидні ґрунти. Найчастіше у заплаві Сули зустрічаються луки *Festuceta valesiacaе*, які приурочені до найсухіших місць заплави. Нижче зустрічаються невеликі за площею ділянки формацій *Poeta angustifoliae*, *Koelerieta delavignei*, *Agrostideta vinealis*. Як правило, ділянки цих лук деградовані внаслідок випасу [16; 28].

У притерасній, заболоченій частині заплави річок, яка характеризується надмірним зволоженням і водозастійним типом водного режиму сформувалися болотисті та торф'янисті луки. У даних біоценозах домінуючими є формації болотної рослинності, а саме – *Cariceta acutae*, *Glycerieta maximae* *Phalaroideta arundinaceae*, *Agrostideta stoloniferae*, *Deschampsieta caespitosae*, *Molinieta coeruleae*, *Cariceta caespitosae*, *Cariceta nigrae* [6; 17].

Також до водойм на даній території, приурочена водна рослинність, яка представлені двома класами формацій – повітряно-водна і водна рослинність [12; 13].

РОЗДІЛ 2

МАТЕРІАЛИ ТА МЕТОДИКА ДОСЛІДЖЕНЬ

2.1. Характеристика Лохвицького агроліництва ДП «ПДЛП «Полтаваоблагроліс»

Землі лісового фонду та інші землі Лохвицького агроліництва ДП «ПДЛП «Полтаваоблагроліс» загальною площею 7729,0 га, передані для ведення лісового господарства, розташовані на території 19 сільських рад та м. Лохвиця Лохвицької територіальної громади Миргородського району Полтавської області. Із 7729,0 га – площа земель лісового фонду становить 7405,1 га, з них вкриті лісовою рослинністю – 7093,9 га. Агролісництво межує з Чорнухинським агролісництвом Полтавської області.

Територія підприємства розташована в басейні р. Сула і Артополот. Долини цих річок заболочені і вкриті вільховими лісами. Згідно лісорослинному районуванню лісові масиви Лохвицького агролісництва розташовані на території Лівобережно-Дніпровського лісостепового округу.

Територія агролісництва за характером рельєфу є хвиляста і відноситься до рівнинних лісів [1]. Найбільш підвищенні ділянки знаходяться у північно-східній частині лісгоспу, тут проходить водорозділ між басейнами рік Сула та Артополот. Лісові урочища розташовані, в основному, по яругам і балкам.

Переважаючими, за механічним складом, ґрунтами агролісництва є лесовидні суглинки, які займають 47,5%, від загальної площі. На них під впливом процесу задерніння сформувались найбільш багаті на гумус сірі лісові ґрунти. Серед типів ґрунтів, які зустрічаються на території досліджень, найбільші площі займають – сірі лісові ґрунти (49,6%), болотні ґрунти (28,8%); чорноземи (17,0%), лучні ґрунти (4,6%).

Значна частина території агролісництва знаходиться в умовах складного рельєфу, в формуванні якого головну роль зіграла ерозійно-аккумулятивна морфоструктура. У результаті значних ерозійних процесів на даній території сформувалися яружно-балочні системи лесових розчленованих плато і їх схилів.

7,09 тис. га, або 92,0% площі агролісництва, вкриті лісовою рослинністю. 65% лісового фонду лісництва становлять створені штучно ліси. Непокриті лісом площі представлені в більшості випадків болотами, водоймами, вирубками, та прогалинами.

Переважаючі насадження на території агролісництва – це молодняки та середньовікові ліси з твердолистяних порід. Середній бонітет 1,3, повнота 0,74, середній вік 55 років. Низька продуктивність деревостанів пояснюється тим, що ґрунти району досліджень мають бідний склад та насадження розташовані на крутих схилах.

У складі лісонасаджень Лохвицького агролісництва, за основними лісоутворюючими породами, переважають м'якколистяні породи – 43,5% і твердолистяні породи – 43,4%, а шпилькових – 4,7%.

Загальний запас насаджень лісництва складає 1548,47 тис. куб. м. Середня зміна запасу за календарний рік становить 26,48 тис. куб. м, тобто 3,7 куб. м/га.

Господарська діяльність агролісництва спрямована на вирощування високопродуктивних стійких насаджень, на переробку деревини, створення умов для рекреації.

Лісове господарство в економіці даного району займає значне місце. Основні напрямки його розвитку це отримання товарної деревини, при збереженні захисних властивостей лісу, рекреаційного призначення, також охорони і відтворення мисливської фауни.

Наявні в лісовому фонді сільськогосподарські угіддя використовуються для потреб робітників лісгоспу та підкормки мисливської фауни. Значення лісових сіножатей в кормовому балансі району незначне.

Випасання худоби в лісовому фонді не проводиться.

Найбільше поширені лісові порушення у Лохвицькому агролісництві це – самовільний поруб, неправильне поводження з вогнем, пошкодження дерев та чагарників, самовільне сінокосіння, випасання худоби на недозволених ділянках, викидання сміття на території лісу.

2.2. Матеріали та методи досліджень

Матеріалами досліджень даної роботи були вищі судинні рослини, а також занесені до Червоної книги України, Обласного Червоного списку [29], а також рідкісні угруповання рослин, які занесені до Зеленої книги України, які зустрічаються на території Лохвицького агроліництва [13, 26]. У результаті проведеного дослідження було описано видовий склад вищих судинних рослин, а також виявлені види рослин, які потребують охорони і зустрічаються на території Лохвицького агроліництва. Також проводилося вивчення їх поширення, біотичної та ценотичної приуроченості.

На початковому етапі були опрацьовані літературні джерела в яких наводяться дані про фізико-географічні умови району дослідження, а також відомості інших дослідників про знахідки видів рослин, занесених до Червоної книги України та Обласного Червоного списку рослин Полтавської області.

Основним матеріалом даної роботи стали зібрані нами, протягом 2019-2021 років, відомості про біологічне різноманіття вищих судинних рослин, які зустрічаються на території Лохвицького агроліництва ДП «ПДЛП «Полтаваоблагроліс».

Під час виконання роботи використовували загальну геоботанічну методику опису території, також, як основний, був застосований метод маршрутно-діагностичних досліджень. [39].

Під час опису рослинності території Лохвицького агроліництва і виділенні рослинних угруповань використовувалася еколого-фітоценотична класифікація рослинності України [38] із рядом змін і доповнень по окремих типах рослинності, що представлені в опублікованих раніше роботах [3; 5].

РОСЛИННІСТЬ ЛОХВИЦЬКОГО АГРОЛІСНИЦТВА ДЕРЖАВНОГО
ПІДПРИЄМСТВА «ПОЛТАВСЬКЕ ДЕРЖАВНЕ ЛІСОГОСПОДАРСЬКЕ
ПІДПРИЄМСТВО «ПОЛТАВАОБЛАГРОЛІС»

3.1. Рослинність території досліджень

У зв'язку із значним антропогенним тиском, якого зазнала територія досліджень, рослинний покрив зазнав суттєвих змін. Зональні типи рослинності – широколистяні ліси та лучні степи – займають незначні площі і перебувають у депресивному стані. На значних площах були знищені корінні ліси, степові угруповання зникли в результаті їх розорювання, а напівприродні лучні ценози збереглися переважно в заплавах річок. У відносно первісному природному стані збереглися болотні угруповання, які не потрапили під меліоративні роботи [21].

Відомо, що вивчення біологічного різноманіття, є необхідною ланкою під час розроблення планів по його збереженню. Тому для територій, які зазнали антропогенного втручання, актуальним є проведення аналізу флори і рослинності, з метою вивчення тенденцій їх антропогенної трансформації. Слід зазначити те, що територія Лохвицької ОТГ Миргородського району Полтавської області останнє десятиліття знаходиться під потужним тиском антропогенного фактору, тому флористичні дослідження необхідні для моніторингу екологічної ситуації.

Аналіз літературних джерел показав, що флору і рослинність даного району, у тому числі і широколистяних лісів, вивчали ботаніки як Полтавщини так і України. Рослинний покрив території Лохвицької об'єднаної територіальної громади вивчали Т. Л. Андрієнко, А. Ф. Барсуков, О. М. Байрак, Р. В. Ганжа, І. А. Грицай, А. Н. Краснов, І. А. Коротченко, Т. В. Криворучко, О. Ю. Недоруб, Н. О. Стецюк та інші [1].

У той же час, детальні дослідження рослинного покриву території Лохвицького агролісгоспу проводилися лише на його окремих ділянках.

У зв'язку з цим, виникла необхідність вивчення рослинності Лохвицького агроліництва ДП «ПДЛП «Полтаваоблагроліс».

Згідно з геоботанічним районуванням України територія досліджень відноситься до Лівобережно-Придніпровської підпровінції Східно-Європейської провінції Європейсько-Сибірської лісостепової області, включаючи Прилуцько-Лохвицький і Гадяцько-Миргородський геоботанічний райони Роменсько-Полтавського геоботанічного округу [11; 20].

Прилуцько-Лохвицький геоботанічний район, який приурочений до межиріччя річок Сула та Псел, характеризується значним залісненням і для якого характерними є грабово-дубові ліси, заплавні луки та низинні болота [20].

із літературних джерел відомо, що для даного геоботанічного округу характерними є такі угруповання природної рослинності як – кленово-липово-дубові, дубово-соснові, вільхові та тополеві ліси, чагарникова, лучна, болотна та водна рослинність [8; 14; 15].

У лісах Лохвицького агроліництва ДП «ПДЛП «Полтаваоблагроліс» зустрічається 7 основних деревних порід, із яких найбільші площі займають дуб звичайний (*Quercus robur* L.), вільха клейка (*Alnus glutinosa* (L.) Gaertn.), липа серцелиста (*Tilia cordata* L.), акація біла (*Robinia pseudoacacia* L.), клен гостролистий (*Acer platanoïdes* L.) та сосна звичайна (*Pinus sylvestris* L.). Серед лісових насаджень зустрічаються рослини, які відносяться до різних вікових класів – від 1 (вік 0-10 років) до 12 (до 120 років) – у дуба і граба.

Під час польових досліджень території Лохвицького агроліництва було виявлено 325 видів вищих судинних рослин, які відносяться до 4 відділів, а саме – Хвощеподібні – 3 види; Папоротеподібні – 5 видів; Голонасінні – 4 види; Покритонасінні – 313 видів (табл. 3.1, 3.2).

Таблиця 3.1.

Структура флори вищих судинних рослин

Лохвицького агроліництва ДП «ПДЛП «Полтаваоблагроліс»

Відділи	Кількість			
	класів	порядків	родин	видів
Хвощеподібні	1	1	1	3
Папоротеподібні	1	2	5	5
Голонасінні	1	1	1	4
Покритонасінні	2	51	67	313
Разом	5	55	74	325

Серед лісової рослинності Лохвицького агроліництва переважають угрупованнями широколистяних лісів, які на більшості площ представлені угрупованнями формацій дуба звичайного і вільхи клейкої.

У лісоценотичній структурі агроліництва домінують угруповання формації дуба звичайного, кленово-дубових та ясеново-дубових лісів. Серед них найбільші площі займають свіжі діброви, у складі яких переважають угруповання кленово-дубових лісів ліщинових (*Acareto-Quercetum coryloso (avellanae)*).

Кленово-дубові ліси представлені декількома групами асоціацій, серед яких найбільші площі займає кленово-дубово-волосистоосокова асоціація (*Acereto-Quercetum caricosum (pilosae)*). Дуб звичайний домінує у даному угрупованні і утворює перший ярус. Другий ярус деревних рослин утворений переважно кленом гостролистим. Підлісок (зімкненість 0,2-0,3) утворює ліщина звичайна. Іноді трапляється бруслина європейська (*Evonimus europaea* L.) та бородавчаста (*E. verrucosa* Scop.). Ярус трав'янистих рослин характеризується значним різноманіттям і в ньому зустрічаються – яглиця звичайна (*Aegopodium padagraria* L.), осока волосиста (*Carex pilosa* Scop), купина багатоквіткова (*Polygonatum multiflorum* (L.) All.), фіалка дивна (*Viola mirabilis* (L.) Bernh.), веснівка дволиста (*Majanthemum bifolium* (L.) F.W.

Schmidt), підмаренник запашний (*Galium odoratum* (L.) Scop.). На не зчнних площах зустрічаються копитняк європейський (*Asarum europaeum* L.), барвінок малий (*Vinca minor* L.).

Таблиця 3.2

Видовий склад вищих судинних рослин
Лохвицького агроліництва ДП «ПДЛП «Полтаваоблагроліс»

№ п/п виду	Таксон	Охорона
1	2	3
	Відділ Хвощеподібні <i>Equisetophyta</i> Клас Хвощевидні <i>Equisetopsida</i> Порядок Хвощі <i>Equisetales</i> Родина Хвощові <i>Equisetaceae</i>	
1.	Хвощ болотний <i>Equisetum palustre</i> L.	
2.	Хвощ річковий <i>Equisetum fluviatile</i> L.	
3.	Хвощ польовий <i>Equisetum arvense</i> L.	
	Відділ Папоротеподібні <i>Polypodiophyta</i> Клас Папоротевидні <i>Polypodiopsida</i> Порядок Багатоніжки <i>Polypodiales</i> Родина Щитникові <i>Aspidiaceae</i>	
4.	Щитник чоловічий <i>Dryopteris filix-mas</i> (L.) Schott Родина Безщитникові <i>Athyriaceae</i>	
5.	Безщитник жіночий <i>Athyris filix-femina</i> (L.) Roth Родина Деннштедтієві <i>Dennstaedtiaceae</i>	
6.	Орляк звичайний <i>Pteridium aquilinum</i> (L.) Kuhn Родина Теліптерисові <i>Thelyptericeae</i>	
7.	Теліптерис болотний <i>Thelypteris palustris</i> Schott. Порядок Сальвінієві <i>Salviniales</i> Родина Сальвінієві <i>Salviniaceae</i>	
8.	Сальвінія плаваюча <i>Salvinia natans</i> (L.) All.	+
	Відділ Голонасінні <i>Gymnospermae</i> Клас Хвойні <i>Pinopsida</i> Порядок Соснові <i>Pinales</i> Родина Соснові <i>Pinaceae</i>	
9.	Сосна звичайна <i>Pinus sylvestris</i> L.	
10.	Сосна чорна <i>Pinus nigra</i> L.	
11.	Ялина європейська <i>Picea abies</i> (L.) Karst.	
12.	Ялина колюча <i>Picea pungens</i> Engelm.	
	Відділ Покритонасінні <i>Magnoliophyta</i> Клас Дводольні <i>Magnoliopsida</i> Порядок Хвилівникоцвіті <i>Aristolochiaceae</i> Родина Хвилівникові <i>Aristolochiaceae</i>	

13.	Копитняк звичайний <i>Asarum europaeum</i> L.	
14.	Хвилівник звичайний <i>Aristolochia clematitis</i> L.	
	Порядок Куширові <i>Ceratophyllales</i> Родина Куширові <i>Ceratophyllaceae</i>	
15.	Кушир занурений <i>Ceratophyllum demersum</i> Linnaeus	
	Порядок Жовтецевоцвіті <i>Ranunculales</i> Родина Жовтецеві <i>Ranunculaceae</i>	
16.	Анемона жовтецева <i>Anemone ranunculoides</i> L.	
17.	Жовтець їдкий <i>Ranunculus acris</i> L.	
18.	Жовтець багатоквітковий <i>Ranunculus polyanthemos</i> L.	
19.	Жовтець отруйний <i>Ranunculus sceleratus</i> L.	
20.	Жовтець повзучий <i>Ranunculus repens</i> L.	
21.	Калюжниця болотна <i>C. palustris</i> L.	
22.	Мишачий хвіст малий <i>M. minimus</i> L.	
23.	Пшінка весняна <i>Ficaria verna</i> Guds.	
24.	Рутвиця мала <i>Thalictrum minus</i> L.	
25.	Сокирки польові <i>C. regalis</i> S. F. Gray.	
	Порядок Макоцвіті <i>Papaverales</i> Родина Макові <i>Papaveraceae</i>	
26.	Чистотіл великий <i>Chelidonium majus</i> L.	
	Родина Коноплеві <i>Cannabaceae</i>	
27.	Хміль звичайний <i>Humulus lupulus</i> L.	
	Родина Руткові <i>Fumariaceae</i>	
28.	Ряст ущільнений <i>Corydalis solida</i> (L.) Clairv.	
29.	Ряст Маршалла <i>Corydalis marschalliane</i> Pers.	+
	Порядок Кропивоцвіті <i>Urticales</i> Родина В'язові <i>Ulmaceae</i>	
30.	В'яз гладкий <i>Ulmus laevis</i> Pall	
31.	В'яз голий <i>Ulmus glabra</i> Huds.	
	Родина Кропивні <i>Urticaceae</i>	
32.	Кропива дводомна <i>Urtica dioica</i> L.	
33.	Кропива жабрійолиста <i>Urtica galeopsifolia</i> Wierzb. ex Opiz	
34.	Кропива жалка – <i>Urtica urens</i> L.	
	Порядок Букоцвіті <i>Fagales</i> Родина Букові <i>Fagaceae</i>	
35.	Дуб звичайний <i>Quercus robur</i> L.	
36.	Дуб червоний <i>Quercus rubra</i> L.	
	Порядок Березоцвіті <i>Betulales</i> Родина Березові <i>Betulaceae</i>	
37.	Береза повисла (бородавчаста) <i>Betula pendula</i> Roth.	
38.	Граб звичайний <i>Carpinus betulus</i> L.	
39.	Вільха чорна <i>Alnus glutinosa</i> (L.) Gaerth	
	Порядок Вересоцвіті <i>Ericales</i> Родина Вересові <i>Ericaceae</i>	
40.	Грушанка мала <i>Pyrola minor</i> L.	
	Родина Ліщинові <i>Corylaceae</i>	
41.	Ліщина звичайна <i>Corylus avellana</i> L.	
	Порядок Гвоздикоцвіті <i>Caryophyllales</i> Родина Гвоздикові <i>Caryophyllaceae</i>	
42.	Віскарія звичайна <i>Viscaria vulgaris</i> Bernh.	

43.	Гвоздика дельтовидна <i>Dianthus deltooides</i> L.	
44.	Дутень ягідний <i>Cucubalus baccifer</i> L.	
45.	Зірочник болотний <i>Stellaria palustris</i> Retz.	
46.	Зірочник злаковидний <i>Stellaria graminea</i> L.	
47.	Зірочник середній <i>Stellaria media</i> (L.) Vill.	
48.	Зірочник ланцетовидний <i>Stellaria holostea</i> L.	
49.	Коронарія зозуляча <i>Coronaria flos-cuculi</i> (L.) A. Br	
50.	Куколиця біла <i>Melandrium album</i> (Mill.) Garcke	
51.	Мильнянка лікарська <i>Saponaria officinalis</i> L.	
52.	Роговик ланцетовидний <i>Cerastium holosteoides</i> L.	
53.	Мильнянка лікарська <i>Saponaria officinalis</i> L.	
54.	Остудник голий <i>Herniaria glabra</i> L.	
	Порядок Гречкоцвіті <i>Polygonales</i> Родина Гречкові <i>Polygonaceae</i>	
55.	Гірчак земноводний <i>Polygonum amphibium</i> L.	
56.	Гірчак почечуйний <i>Polygonum persicaria</i> L.	
57.	Гірчак березковидний <i>Polygonum convolvulus</i> L.	
58.	Гірчак звичайний <i>Polygonum aviculare</i> L.	
59.	Щавель кінський <i>Rumex confertus</i> Willd.	
60.	Щавель кучерявий <i>Rumex crispus</i> L.	
61.	Щавель кислий <i>Rumex acetosa</i> L.	
62.	Щавель прибережний <i>Rumex hydrolapathum</i> Huds.	
	Порядок Чайоцвіті <i>Theales</i> Родина Звіробійні <i>Hypericaceae</i>	
63.	Звіробій звичайний <i>Hypericum perforatum</i> L.	
	Порядок Фіалкоцвіті <i>Violales</i> Родина Фіалкові <i>Violaceae</i>	
64.	Фіалка болотна <i>Viola palustris</i> L.	
65.	Фіалка дивна <i>Viola mirabilis</i> L.	
66.	Фіалка польова <i>Viola arvensis</i> Murr.	
67.	Фіалка триколірна <i>Viola tricolor</i> L.	
	Порядок Страстноцвіті <i>Passiflorales</i> Родина Гарбузові <i>Cucurbitaceae</i>	
68.	Переступень білий <i>Bryonia alba</i> L.	
	Порядок Каперцевоцвіті <i>Capparales</i> Родина Капустяні <i>Brassicaceae</i>	
69.	Веснянка весняна <i>Erophila verna</i> (L.) Bess.	
70.	Водяний хрін австрійський <i>Rorippa austriaca</i> (Crantz) Bess.	
71.	Водяний хрін земноводний <i>Rorippa amphibia</i> (L.) Bess.	
72.	Водяний хрін болотний <i>Rorippa palustris</i> (L.) Bess	
73.	Грицики звичайні <i>Capsella bursa-pastoris</i> (L.) Medik.	
74.	Гикавка сіра <i>Berteroa incana</i> (L.) DC.	
75.	Жеруха лучна <i>Cardamine pratensis</i> L.	
76.	Зубниця бульбиста <i>Dentaria bulbifera</i> L.	+
77.	Зубниця п'ятилиста <i>Dentaria quinquefolia</i> Bieb	+
78.	Сурипиця звичайна <i>Barbarea vulgaris</i> R.Br.	
	Порядок Вербоцвіті <i>Salicales</i> Родина Вербові <i>Salicaceae</i>	
79.	Верба біла <i>Salix alba</i> L.	
80.	Верба ламка <i>Salix fragilis</i> L.	

81.	Верба попеляста <i>Salix cinerea</i> L.	
82.	Верба тритичинкова <i>Salix triandra</i> L.	
83.	Верба козяча <i>Salix caprea</i> L.	
84.	Верба п'ятитичинкова <i>Salix pentandra</i> L.	
85.	Тополя біла <i>Populus alba</i> L.	
86.	Тополя чорна <i>Populus nigra</i> L.	
87.	Тополя тремтяча, осика <i>Populus tremula</i> L.	
	Порядок Первоцвіті <i>Primulales</i> Родина Первоцвіті <i>Primulaceae</i>	
88.	Первоцвіт весняний <i>Primula veris</i> L.	+
89.	Верболіззя звичайне <i>Lysimachia vulgaris</i> L.	
90.	Верболіззя лучне <i>Lysimachia nummularia</i> L.	
91.	Кизляк китицевидний <i>Lysimachia thyrsoflora</i> L.	+
	Порядок Мальвоцвіті <i>Malvales</i> Родина Липові <i>Tiliaceae</i>	
92.	Липа серцелиста <i>Tilia cordata</i> L.	
	Родина Мальвові <i>Malvaceae</i>	
93.	Калачик прутовидний <i>E. virgultosa</i> Klok.	
	Порядок Молочаєцвіті <i>Euphorbiales</i> Родина Молочайні <i>Euphorbiaceae</i>	
94.	Молочай болотяний <i>Euphorbia palustris</i> L.	
95.	Переліска багаторічна <i>Mercurialis perennis</i> L.	
	Порядок Ломикаменецвіті <i>Saxifragales</i> Родина Агрисові <i>Ribes</i>	
96.	Смородина чорна <i>Ribes nigrum</i> L.	
	Родина Столисникові <i>Haloragaceae</i>	
97.	Водопериця колосиста <i>Myriophyllum spicatum</i> Linnaeus	
	Порядок Розоцвіті <i>Rosales</i> Родина Розові <i>Rosaceae</i>	
98.	Вовче тіло болотяне <i>Comarum palustre</i> L.	+
99.	Вишня пташина <i>Prunus avium</i> L.	+
100.	Гадючник оголений <i>Filipendula denudata</i> (J.et C.Presl) Fritisch	
101.	Гадючник звичайний <i>Filipendula vulgaris</i> Moench.	
102.	Гравілат річковий <i>Geum rivale</i> L.	
103.	Глід несправжньоюкривочашечковий <i>Crataegus pseudokyrstostyla</i> Klok.	
104.	Горобина звичайна <i>Sorbus aucuparia</i> L.	
105.	Гравілат міський <i>Geum urbanum</i> L.	
106.	Груша звичайна <i>Pyrus communis</i> L.	
107.	Вишня степова або кущова <i>Prunus fruticosa</i> Pall.	+
108.	Малина європейська <i>Rubus idaeus</i> L.	
109.	Парило звичайне <i>Agrimonia eupatoria</i> L.	
110.	Перстач гусячий <i>Potentilla anserina</i> L.	
111.	Перстач прямостоячий <i>Potentilla erecta</i> L.	
112.	Перстач сріблястий <i>Potentilla argentea</i> L.	
113.	Родовик лікарський <i>Sanguisorba officinalis</i> L.	
114.	Слива колюча, терен <i>Prunus spinosa</i> L.	
115.	Суниці лісові <i>Fragaria vesca</i> L.	
116.	Ожина сиза <i>Rubus caesius</i> L.	
117.	Черемха звичайна <i>Padus avium</i> Mill.	

118.	Шипшина собача <i>Rosa canina</i> L.	
119.	Яблуня лісова <i>Malus sylvestris</i> Mill.	
	Порядок Мальпігієцвіті <i>Malpighiales</i> Родина Звіробійні <i>Clusiaceae</i>	
120.	Звіробій звичайний <i>Hypericum perforatum</i> L.	
	Порядок Бобовоцвіті <i>Fabales</i> Родина Бобові <i>Fabaceae</i>	
121.	Конюшина гірська <i>Trifolium montanum</i> L.	
122.	Конюшина лучна <i>Trifolium pratense</i> L.	
123.	Конюшина повзуча <i>Trifolium repens</i> L.	
124.	Конюшина польова <i>Trifolium arvense</i> L.	
125.	Люцерна хмелевидна <i>Medicago lupulina</i> L.	
126.	Люцерна румунська <i>Medicago romanica</i> Prod.	
127.	Люцерна біла <i>Medicago albus</i> Medik.	
128.	Лядвенець український <i>Lotus ucrainicus</i> Klok.	
129.	Еспарцет виколистий <i>Onobrychis viciifolia</i> Mill.	
130.	Горошок мишачий <i>Vicia cracca</i> L.	
131.	Чина лучна <i>Lathyrus pratensis</i> L.	
	Порядок Миртоцвіті <i>Myrtales</i> Родина Плакунові <i>Lythraceae</i>	
132.	Плакун прутувидний <i>Lythrum virgatum</i> L.	
133.	Плакун верболистий <i>Lythrum salicaria</i> L.	
	Родина Онагрові <i>Onagraceae</i>	
134.	Зніт болотний <i>Epilobium palustre</i> L.	
	Порядок Сапіндоцвіті <i>Sapindales</i> Родина Кленові <i>Aceraceae</i>	
135.	Клен гостролистий <i>Acer platanoides</i> L.	
136.	Клен польовий <i>Acer campestre</i> L.	
137.	Клен татарський <i>Acer tataricum</i> L.	
138.	Клен ясенolistий <i>Acer negundo</i> L.	
	Порядок Геранієцвіті <i>Geraniales</i> Родина Геранієві <i>Geraniaceae</i>	
139.	Герань болотна <i>Geranium palustre</i> L.	
140.	Герань лісова <i>Geranium sylvaticum</i> L.	
141.	Герань лучна <i>Geranium pratense</i> L.	
	Родина Бальзамінові <i>Balsaminaceae</i>	
142.	Розрив трава дрібноквіткова <i>Impatiens parviflora</i> DC.	
143.	Розрив трава звичайна <i>Impatiens noli-tangere</i> L.	
	Порядок Дереноцвіті <i>Cornales</i> Родина Деренові <i>Cornaceae</i>	
144.	Свидина кров'яна <i>Swida sanguinea</i> (L.) Opiz.	
	Порядок Аралієцвіті <i>Araliales</i> Родина Зонтичні <i>Apiaceae</i>	
145.	Буги́ла лісова <i>Anthriscus sylvestris</i> (L.) Hoffm.	
146.	Бутень бульбистий <i>Chaerophyllum bulbosum</i> L.	
147.	Вех широколистий <i>Sium latifolium</i> L.	
148.	Дудник лісовий <i>Angelica sylvestris</i> L.	
149.	Миколайчики плоскі <i>Eryngium planum</i> L.	
150.	Морква дика <i>Daucus carota</i> L.	
151.	Різак звичайний <i>Falcaria vulgaris</i> L.	

152.	Омег водяний <i>Oenanthe aquatica</i> (L.) Poir.	
153.	Смовдь болотна <i>Peucedanum palustre</i> (L.) Moench	
154.	Яглиця звичайна <i>Aegopodium podagraria</i> L.	
	Порядок Санталоцвіті <i>Santalales</i> Родина Ремнецвітникові <i>Loranthaceae</i>	
155.	Омела біла <i>V. album</i> L.	
	Порядок Бруслиноцвіті <i>Celastrales</i> Родина Бруслинові <i>Celastraceae</i>	
156.	Бруслина бородавчаста <i>Euonymus verrucosa</i> Scop.	
157.	Бруслина європейська <i>Euonymus europaea</i> L.	
	Порядок Жостероцвіті <i>Rhamnales</i> Родина Жостерові <i>Rhamnaceae</i>	
158.	Крушина ламка <i>Frangula alnus</i> Mill	
	Порядок Маслиноцвіті <i>Oleales</i> Родина Маслинові <i>Oleaceae</i>	
159.	Ясен звичайний <i>Fraxinus excelsior</i> L.	
	Порядок Черсакоцвіті <i>Dipsacales</i> Родина Жимолостеві <i>Caprifoliaceae</i>	
160.	Бузина чорна <i>Sambucus nigra</i> L.	
161.	Бузина червона <i>Sambucus racemosa</i> L.	
162.	Калина звичайна <i>Viburnum opulus</i> L.	
	Родина Валеріанові <i>Valerianaceae</i>	
163.	Валеріана блискуча <i>Valeriana nitida</i> Kreyer	
164.	Валеріана висока <i>Valeriana officinalis</i> L.	+
165.	Валер'яна лікарська <i>Valeriana officinalis</i> L.	
166.	Валер'яна повзучопагонова <i>Valeriana stolonifera</i> Czern.	
	Порядок Тирличецвіті <i>Gentianales</i> Родина Барвінкові <i>Aprocynaceae</i>	
167.	Барвінок малий <i>Vinca minor</i> L.	+
	Родина Маренові <i>Rubiaceae</i>	
168.	Підмаренник багновий <i>Galium uliginosum</i> L.	
169.	Підмаренник болотний <i>Galium palustre</i> L.	
170.	Підмаренник запашний <i>Galium odoratum</i> L.	
171.	Підмаренник м'який <i>Galium mollugo</i> L.	
172.	Підмаренник чіпкий <i>Galium aparine</i> L.	
173.	Підмаренник справжній <i>Galium verum</i> L.	
	Порядок Синюхоцвіті <i>Polemoniales</i> Родина Синюхові <i>Polemoniaceae</i>	
174.	Синюха голуба <i>Polemonium caeruleum</i> L.	
175.	Березка польова <i>C. arvensis</i> L.	
	Родина Шорстколисті <i>Boraginaceae</i>	
176.	Живокіст лікарський <i>Syphytum officinale</i> L.	
177.	Медунка темна <i>Pulmonaria obscura</i> Dumort.	
178.	Незабудка болотна <i>Myosotis palustris</i> L.	
179.	Незабудка дрібноквіткова <i>Myosotis micrantha</i> Pall. ex Lehm.	
180.	Синяк звичайний <i>Echium vulgare</i> L.	
	Порядок Ранникоцвіті <i>Scrophulariales</i> Родина Пасльонові <i>Solanaceae</i>	
181.	Паслін солодко-гіркий <i>Solanum dulcamara</i> L.	
182.	Блекота чорна <i>Hyoscyamus niger</i> L.	

	Родина Ранникові <i>Scrophulariaceae</i>	
183.	Вероніка дібровна <i>Veronica chamaedrys</i> L.	
184.	Вероніка сива <i>Veronica incana</i> L.	
185.	Шолудивник болотний <i>Pedicularis palustris</i> L.	
186.	Дивина борошніста <i>Verbascum lychnitis</i> L.	
187.	Льонок звичайний <i>Linaria vulgaris</i> Mill.	
	Родина Подорожникові <i>Plantaginaceae</i>	
188.	Подорожник великий <i>Plantago major</i> L.	
189.	Подорожник ланцетний <i>Plantago lanceolata</i> L.	
190.	Подорожник середній <i>Plantago media</i> L.	
	Порядок Губоцвіті <i>Lamiales</i>	
	Родина Глухокропивні <i>Lamiaceae</i>	
191.	Буквиця звичайна <i>Betonica officinalis</i> L. s.l.	
192.	Вовконіг європейський <i>Lycopus europaeus</i> L.	
193.	Глуха кропива крапчаста <i>Lamium maculatum</i> L.	
194.	Глуха кропива пурпурова <i>Lamium purpureum</i> L.	
195.	Залізник бульбистий <i>Phlomis tuberosa</i> (L.) Moench	
196.	Жабрій ладанний <i>Galeopsis ladanum</i> L.	
197.	Зеленчук жовтий <i>Galeobdolon luteum</i> Huds.	+
198.	Материнка звичайна <i>Origanum vulgare</i> L.	
199.	М'ята водяна <i>Mentha aquatica</i> L.	
200.	М'ята польова <i>Mentha arvensis</i> L.	
201.	Розхідник звичайний <i>Glechoma hederaceae</i> L.	
202.	Собача кропива п'ятилопатева <i>Leonurus quinquelobatus</i> Gilib.	
203.	Чистець болотний <i>Stachys palustris</i> L.	
204.	Чистець лісовий <i>Stachys sylvatica</i> L.	
205.	Шавлія дібровна <i>Salvia nemorosa</i> L.	
206.	Шавлія лучна <i>Salvia pratensis</i> L.	
	Родина Пухирникові <i>Lentibulariaceae</i>	
207.	Пухирник звичайний <i>Utricularia vulgaris</i> L.	+
	Порядок Дзвоникоцвіті <i>Campanulales</i>	
	Родина Дзвоникові <i>Campanulaceae</i>	
208.	Дзвоники крапиволисті <i>Campanula trachelium</i> L.	
209.	Дзвоники круглолисті <i>Campanula rotundifolia</i> L.	
210.	Дзвоники розлогі <i>Campanula patula</i> L.	
211.	Дзвоники ріпчастовидні <i>Campanula rapunculoides</i> L.	
	Порядок Айстроцвіті <i>Asterales</i>	
	Родина Айстрові <i>Asteraceae</i>	
212.	Будяк акантовидний <i>Carduus acanthoides</i> L.	
213.	Волошка лучна <i>Centaurea jacea</i> L.	
214.	Волошка синя <i>Centaurea cyanus</i> L.	
215.	Волошка скабіозовидна <i>Centaurea scabiosa</i> L. Dobroc.	
216.	Деревій звичайний <i>Achillea millefolium</i> L.	
217.	Деревій майжезвичайний <i>Achillea submillefolium</i> Klok. et Krytzka	
218.	Дзвоники кропиволисті <i>Campanula trachelium</i> L.	
219.	Жовтий осот болотний <i>Sonchus palustris</i> L.	
220.	Жовтозілля звичайне <i>Senecio vulgaris</i> L.	
221.	Жовтозілля лучне <i>Senecio jacobaea</i> L.	
222.	Злинка канадська <i>Erigeron canadensis</i> L.	
223.	Козельці українські <i>Tragopogon ucrainicus</i> Artemcz.	

224.	Королиця звичайна <i>Leucanthemum vulgare</i> Lam.	
225.	Кульбаба лікарська <i>Taraxacum officinale</i> Webb ex Wigg.	
226.	Латук компасний <i>Lactuca serriola</i> Torner	
227.	Лопух великий <i>Arctium lappa</i> L.	
228.	Маруна щиткова <i>Pyrethrum corymbosum</i> L.	
229.	Мати-й-мачуха звичайна <i>T. farfara</i> L.	
230.	Нечуйвітер волохатенький <i>H. pilosella</i> L.	
231.	Оман британський <i>Inula britannica</i> L.	
232.	Оман високий <i>Inula helenium</i> L.	+
233.	Осот болотний <i>Cirsium palustris</i> L.	
234.	Осот звичайний <i>Cirsium vulgare</i> (Savi) Ten.	
235.	Осот польовий <i>C. arvense</i> (L.) Scop.	
236.	Пижмо звичайне <i>T. vulgare</i> L.	
237.	Полин австрійський <i>Artemisia austriaca</i> Jacq.	
238.	Полин гіркий <i>Artemisia absinthium</i> L.	
239.	Полин звичайний <i>Artemisia vulgaris</i> L.	
240.	Роман напівфарбувальний <i>Anthemis subtinctoria</i> Dobrocz.	
241.	Роман собачий <i>Anthemis cotula</i> L.	
242.	Ромашка продірявлена (р. непахуча) <i>Matricaria perforata</i> Merat.	
243.	Сухоцвіт багновий <i>Gnaphalium uliginosum</i> L.	
244.	Сідач коноплевий <i>Eupatorium cannabinum</i> L.	
245.	Стенакис однорічний <i>Stenactis annua</i> Nees	
246.	Цикорій дикий <i>Cichorium intybus</i> L.	
247.	Череда трироздільна <i>Bidens tripartita</i> L.	
248.	Череда поникла <i>Bidens cernua</i> L.	
249.	Цмин пісковий <i>Helichrysum arenarium</i> (L.) Moench	
	Родина Бобівникові <i>Menyanthaceae</i>	
250.	Бобівник трилистий <i>Menyanthes trifoliata</i> L.	+
	Клас Однодольні <i>Liliopsida</i> Порядок Частухоцвіті <i>Alismatales</i> Родина Сусакові <i>Butomaceae</i>	
251.	Сусак зонтичний <i>Butomus umbellatus</i> L.	
	Родина Частухові <i>Alismataceae</i>	
252.	Стрілолист стрілолистий <i>Sagittaria sagittifolia</i> L.	
253.	Частуха подорожникова <i>Alisma plantago-aquatica</i> L.	
	Порядок Жабурникоцвіті <i>Hydrocharitales</i> Родина Жабурникові <i>Hydrocharitaceae</i>	
254.	Елодея канадська <i>Elodea canadensis</i> Michx.	
255.	Жабурник звичайний <i>Hydrocharis morsus-ranae</i> L.	
	Порядок Наядоцвіті <i>Najadales</i> Родина Рдесникові <i>Potamogetonaceae</i>	
256.	Рдесник гребінчастий <i>Potamogeton pectinatus</i> (L.) Vöerner	
257.	Рдесник кучерявий <i>Potamogeton crispus</i> L.	
	Порядок Холодкоцвіті <i>Asparagales</i> Родина Орхідні <i>Orchidaceae</i>	
258.	Пальчатокорінник м'ясо-червоний <i>Dactylorhiza incarnata</i> (L.) Soo	+
259.	Плодоріжка болотна <i>Anacamptis palustris</i> (Jacq.) R.M. Bateman	+
	Порядок Лілієцвіті <i>Liliales</i> Родина Лілійні <i>Liliaceae</i>	
260.	Веснівка дволиста <i>Majanthemum bifolium</i> (L.) F.W. Schmidt	

261.	Віхалка гілляста <i>Anthericum ramosum</i> L.	
262.	Вороняче око звичайне <i>Paris quadrifolia</i> L.	
263.	Купина багатоквіткова <i>Polygonatum multiflorum</i> (L.) All.	
264.	Купина запашна <i>Polygonatum odoratum</i> Mill.	
265.	Проліска дволиста <i>Scilla bifolia</i> L.	+
266.	Проліска сибірська <i>Scilla sibirica</i> L.	+
	Родина Мелантієві <i>Melanthiaceae</i>	
267.	Чемериця Лобеля <i>Veratrum lobelianum</i> Bernh.	+
	Порядок Півникоцвіті <i>Iridales</i> Родина Півникові <i>Iridaceae</i>	
268.	Гладіолус тонкий (Косарики тонкі) <i>Gladiolus tenuis</i> M.Bieb.	+
269.	Півники болотні – <i>Iris pseudoacorus</i> L.	
	Порядок Ситникоцвіті <i>Juncales</i> Родина Ситникові <i>Juncaceae</i>	
270.	Ситник сплюснутий <i>Juncus compressus</i> Jacq.	
271.	Ситник пониклий <i>Juncus inflexus</i> L.	
272.	Ситник розлогий <i>Juncus effuses</i> L.	
273.	Ожика багатоквіткова – <i>Luzula multiflora</i> (Retz.) Lej.	
	Порядок Осокоцвіті <i>Cyperales</i> Родина Осокові <i>Cyperaceae</i>	
274.	Комиш лісовий <i>Scirpus sylvaticus</i> L.	
275.	Осока гостра <i>Carex acuta</i> L.	
276.	Осока гостровидна <i>Carex acutiformis</i> Ehrh.	
277.	Осока дерниста <i>Carex caespitosa</i> L.	
278.	Осока заяча <i>Carex leporina</i> L.	
279.	Осока корневищна <i>Carex rhizina</i> Blytt ex Lindblom	
280.	Осока лисяча <i>Carex vulpina</i> L.	
281.	Осока несправжньоосмикавцева <i>Carex pseudocyperus</i> L.	
282.	Осока побережна <i>Carex riparia</i> Curt.	
283.	Осока пухирчаста <i>Carex vesicaria</i> L.	
284.	Осока рання <i>Carex praecox</i> Schreb.	
285.	Осока шершава <i>Carex hirta</i> L.	
286.	Ситняг болотний <i>Eleocharis palustris</i> (L.) Roem. et Schult	
	Порядок Тонконогоцвіті <i>Poales</i> Родина Тонконогові <i>Poaceae</i>	
287.	Бекманія звичайна <i>Beckmannia eruciformis</i> (L.) Host	
288.	Бромус м'який <i>Bromus mollis</i> L.	
289.	Бромус розчепірений <i>Bromus squarrosus</i> L.	
290.	Грястиця збірна <i>Dactylis glomerata</i> L.	
291.	Костриця лучна <i>Festuca pratensis</i> L.	
292.	Костриця червона <i>Festuca rubra</i> L. s. str.	
293.	Куничник наземний <i>Calamagrostis epigeios</i> (L.) Rhoth	
294.	Лепешняк великий <i>Glyceria maxima</i> (C. Hartm.) Holmb.	
295.	Лепешняк плаваючий <i>Glyceria fluitans</i> (L.) R. Br.	
296.	Лисохвіст лучний <i>Alopecurus pratensis</i> L.	
297.	Лисохвіст тростиновий <i>Alopecurus arundinaceus</i> Poir.	
298.	Мишій сизий <i>Setaria pumila</i> (L.) Beauv.	
299.	Мітлиця виноградникова <i>Agrostis vinealis</i> Schreb.	
300.	Мітлиця повзуча <i>Agrostis stolonifera</i> L.	
301.	Мітлиця собача <i>Agrostis canina</i> L.	

302.	Мітлиця тонка <i>Agrostis tenuis</i> Sibth.	
303.	Пажитниця багаторічна <i>Lolium perenne</i> L.	
304.	Пахуча трава звичайна <i>Anthoxanthum odoratum</i> L.	
305.	Пирій повзучий <i>Elytrigia repens</i> (L.) Nevski	
306.	Плоскуха звичайна <i>E. crus-galli</i> (L.) Beauv.	
307.	Стоколос безостий <i>Bromopsis inermis</i> L.	
308.	Очерет звичайний <i>Phragmites australis</i> (Cav.) Trin. ex Steud.	
309.	Очеретянка звичайна <i>Phalaroides arundinacea</i> (L.) Rausch.	
310.	Тимофіївка лучна <i>Phleum pratense</i> L.	
311.	Тонконіг лучний <i>Poa annua</i> L.	
312.	Тонконіг болотний <i>Poa pratensis</i> L.	
313.	Тонконіг вузьколистий <i>Poa angustifolia</i> L.	
314.	Щучка дерниста <i>Deschampsia caespitosa</i> (L.) Beauv.	
	Порядок Ароїдоцвіті <i>Arales</i> Родина Ароїдні <i>Araceae</i>	
315.	Аїр тростиновий <i>Acorus calamus</i> L.	
316.	Ряска мала <i>Lemna minor</i> L.	
317.	Спіродела багатокоренева <i>Spirodella polyrrhiza</i> (L.) Scheid.	
	Порядок Рогозоцвіті <i>Typhales</i> Родина Рогозові <i>Typhaceae</i>	
318.	Рогіз вузьколистий <i>Typha angustifolia</i> L.	
319.	Рогіз широколистий <i>Typha latifolia</i> L.	
	Родина Їжачоголівкові <i>Sparganiaceae</i>	
320.	Їжача голівка пряма <i>Sparganium erectum</i> L.	
321.	Їжача голівка вузьколиста <i>Sparganium angustifolium</i> Michx.	
322.	Їжача голівка занедбана <i>Sparganium erectum</i> subsp. <i>Neglectum</i> Beeby	
	Порядок Лататтецвіті <i>Nymphaeales</i> Родина Лататтеві <i>Nymphaeaceae</i>	
323.	Глечики жовті <i>Nuphar lutea</i> L. & Smith	
324.	Латаття біле <i>Nymphaea alba</i> L.	+
325.	Латаття сніжно-біле <i>Nymphaea candida</i> J. Presl	+

+ – рослини, що потребують охорони

Кленово-липово-дубові кореневищноосокові ліси, розміщуються на ріних ділянках, з достатньо сухими ґрунтами . У першому ярусі домінує дуб звичайний, у другому – липа серцелиста, поряд з якою трапляються клен гостролистий. У добре розвиненому підліску поширені ліщина звичайна і бруслина бородавчаста. Ярус трав'яних рослин утворюють осока кореневищна (*Carex rhizina* Blytt ex Lindbl.), зірочник ланцетовидний, копитняк європейський, фіалка запашна, купина багатоквіткова.

Середні та нижні ділянки схилів, а також днища балок, іноді займають угруповання ясенево-дубових (*Tilieto-Quercetum*) лісів. У деревостані ясенево-дубово-ліщино-яглицевої асоціації переважають дуб звичайний і ясен звичайний. Добре розвинений ярус У ярусі травянистих рослин, який добре розвинений, на значних площах домінує яглиця звичайна. Також, досить часто можна зустріти купину багатоквіткову, осоку волосисту, розрив траву звичайну (*Impatiens noli-tangere* L.), копитняк європейський, підмаренник запашний.

Наукову цінність представляють грабово-дубові ліси, які знаходяться на східній межі свого ареалу і стовбури деяких дубів досягають 120 см у діаметрі (кв. 147, 148, 151).

Друге місце за поширеністю займають ліси формації вільхи клейкої. Вони приурочені до заплав річок заплаві Сула, Артополот, Лохвиця, Сулиця. Перший ярус у даних лісах утворює вільха клейка. Іноді до його складу входить тополя чона. У зв'язку із значним затіненням другий ярус майже відсутній і в ньому можна зустріти черемху звичайну (*Padus avium* Mill.), бузину чорну, смородину чорну, ожиноу сизу (*Rubus caesius* L.). Проективне покриття, трав'янистих рослин, місцями досягає 80-90%, середні відсутні злаки, а домінуючими видами є кропива дводомна і жабрієлиста (*Urtica galeopsifolia* Wierzb. ex Opiz), сідач конопляний (*Eupatorium cannabinum* L.), гадючник оголений (*Filipendula denudata* (J. et C. Presl) Fritsch), розхідник звичайний, осока дерниста (*Carex cespitosa* L.).

Також досить часто зустрічаються спорові рослини – хвощ болотний (*Equisetum palustre* L.) і безщитник жіночий (*Athyrium filix-femina* (L.) Roth.).

У Лохвицькому агролісництві на значних площах зустрічаються ліси штучного походження де основною дерево утворюючою породою є робінія псевдоакація (*Robinia pseudoacacia* L.). Ярус трав'янистих рослин слабо розвинений (проективне покриття 20-30%) і для нього найбільш характерними є пирій повзучий, кунічник наземний, мітлиця тонка, віхалка гілляста (*Anthericum ramosum* L.), чистотіл звичайний (*Chelidonium majus* L.).

Іноді, на першій надзаплавній терасі р. Сула, в межах території Лохвицького агроліництва зустрічають соснові ліси штучного походження. Тут домінують субори різнотравні з участю в деревостані осини або берези. У підліску домінує ліщина звичайна, бузина червона, малина, костяниця. Ярус трав'янистих рослин (30-35%) утворюють – пирій повзучий, віхалка гілляста, чистотіл звичайний, собача кропива звичайна (*Leonurus cardiaca* L.). Також можна зустріти куртини із орляка звичайного (*Pteridium aquilinum* Kuhn.) і суниці лісової (*Fragaria vesca* L.).

На не значних площах у Лохвицькому агроліництві зустрічаються ліси у яких домінує липа серцелиста. Трав'янисті рослини представлені типовими для даного регіону видами – яглицею звичайною, зірочником ланцетовидним, осотом звичайним (*Sonchus arvensis* L.), пирієм повзучим, розхідником звичайним, лопухом справжнім (*Arctium lappa* L.).

Ясенові ліси преставлені переважно середньовіковими культурами. Вони приурочені до сірих опідзолених ґрунтів і переважно представлені ясеновими (*Fraxinetum aegopodiosum (padagrariae)*), або ясеново-дубовими (*Fraxineto-Quercetum coryloso-aegopodiosum (padagrariae)*) лісами. У деревостані асоціацій даних лісів переважають ясен звичайний і дуб черешчатий. Підлісок утворений ліщиною звичайною, яка не утворює значних скупчень. Ярус трав'янистих рослин гарно розвинений і його проєктивне покриття звичайно досягає 60-70%. Найбільші площі серед трав'янистих рослин займає яглиця звичайна (іноді її проєктивне покриття досягає 30%). Досить часто зустрічаються – копитняк європейський, розрив трава звичайна, купина багатоквіткова, осока волосиста, підмаренник запашний.

У заплаві річки Сула та її приток лісова рослинність представлена берегозахисними насадженнями тополь (здебільшого чорної (*Populus nigra* L.)), невеличкими ділянками лісів з переважанням у деревостані осики у центральній частині заплави.

У заплаві річок Сула, Лохвиця, Сулиця, Артополот, чагарникова рослинність представлена переважно формаціями верб тритичинкової та попелястої (*Saliceta triandrae*, *S. cinereae*).

Для добре розвиненої заплави р. Сула та її приток, характерною є лучна і болотна рослинність. Ці угруповання на території агролісництва займають не значні площі.

До складу справжніх лук входять формації крупнозлакових лук: костриці лучної, лисохвосту лучного, костриці червоної, тимофіївки лучної та тонконогу лучного.

Найбільші площі справжніх лук приурочені до корінного берега р. Сула і вони представлені формаціями костриці лучної, стokolosa безостого (*Bromopsis inermis* (Leyss.) Holub), тонконогу лучного, тимофіївки лучної, пирію повзучого.

Остепнені луки зустрічаються в середній частині заплави і представлені формаціями: мітлиці виноградникової та тонконогу вузьколистого.

Болотисті луки зустрічаються біля притересової частини заплави р. Сула, займають не значні площі і представлені здебільшого угрупованнями формацій осоки гострої. Серед трав'янистих рослин даних лук домінують – гірчак перечний, ластовень лікарський, звіробій звичайний (*Hypericum perforatum* L.).

Заплавні луки в околицях населених пунктів використовуються для випасання худоби та сінокосіння. Тут також зустрічаються значні площі торф'янистих лук формації мітлиці собачої і різних видів осок.

Болотна рослинність Лохвицького агролісництва представлена переважно угрупованнями формацій лісові та трав'яні болота.

У деревостані вільхових боліт домінуючою породою виступає вільха чорна, яка іноді досягає у висоту 18-20 м, а діаметр її стовбура складає 25-30 см. Основою цих боліт є асоціації вільшняків очеретяних та осокових. Крушина ламка та смородина чорна утворюють ярус кущів, який у зв'язку із

значним затіненням слабо розвинений. Видове різноманіття трав'янистих рослин не значне і серед них переважають очерет звичайний і різні види осок.

У заплаві річок Сула та Артополот знані площі займають трав'яні болота. Перший ярус рослинності цих боліт формують асоціації – лепешняка великого, хвоща болотного, комиша лісового, осоки гострої.

Тип водної рослинності, яка приурочена на території Лохвицького агролісництва і характерна для р. Сула та її приток, представлені двома класами формацій – повітряно-водна і водна рослинність [12; 13].

Найбільші площі, серед водної рослинності, займають угруповання високотравної повітряноводної рослинності. Даний тип рослинності представлений формаціями очерету лісового, рогузу широколистоного, лепешняка великого, схеноплекта озерного.

Низькотравна повітряно-водна рослинність займає значно менші площі і приурочена вона переважно до берегів річок. Даний тип рослинності на території лісництва представлений угрупованнями формацій стрілолисту стрілолистовидного, частухи подорожникової, сусака зонтичного. Досить рідко можна зустріти формацію їжачої голівки прямої.

Прикріплена справжня водна рослинність з плаваючими листками приурочена до русла р. Сула та її стариць де досить часто зустрічається формація глечиків жовтих. Значно менше представлена формація латаття білого. Дані угруповання є типовими для України реліктовими угрупованнями і їх занесено до Зеленої книги України [17; 18]. Місцями у старицях і затоках р. Сула та її приток зустрічаються зарості рдестнику плаваючого (*Potameta natans* L.).

Прикріплена занурена справжня водна рослинність представлена не значною кількістю видів і у водоймах на території лісництва вона представлена формаціями рдестника гребінчастого, водопериці колосистої, елодеї канадської.

Неприкріплена занурена рослинність зустрічається по руслу р. Сула і представлена формаціями кушира темно-зеленого (*Ceratophylleta demersi* L.), пухирника звичайного (*Urticularieta vulgaris* L.) та сальвінії плаваючої (*Salvinia natans* (L.) All.) (папороті, яка занесена до ЧКУ).

Вільноплаваюча на поверхні води справжня водна рослинність розповсюджена у водоймах, у яких практично відсутня течія, і представлена формаціями ряски малої, спіродели багатокореневої і жабурника звичайного.

3.2. Систематичний та екологічний аналіз видового складу рослин

За періоддосліджень, з 2019 по 2021 роки, на території Лохвицького агролісництва, нами було виявлено 325 видів вищих судинних рослин, які відносяться до 4 відділів, 6 класів, 54 порядків, 73 родин. На території агролісництва виявлено 325 видів вищих судинних рослин, які відносяться до чотирьох відділів – Хвощеподібні – 3 види; Папоротеподібні – 5 видів; Голонасінні – 4 види; Покритонасінні – 313 видів (табл. 3.2 і 3.3).

Відділ Хвощеподібні (Equisetophyta), представлений однією родиною Хвощові (*Equisetaceae*), яка включає 3 види: хвощ болотни (*Equisetum palustre* L.), хвощ річковий (*Equisetum fluviatile* L.), хвощ польовий (*Equisetum arvense* L.).

Відділ Папоротеподібні (Polypodiophyta) зустрічається в лісових масивах і болотах та представлений 4 родинами: Безщитникові (*Athyriaceae*) (безщитник жіночий (*Athyrium filix-femina* (L.) Roth), Щитникові (*Aspidiaceae*) (щитник чоловічий (*Dryopteris filixmas* (L.) Schott.), Теліптерисові (*Thelyptericeae*) (теліптерис болотний (*Thelypteris palustris* Schott.), Деннштедтієві (*Dennstaedtiaceae*) (орляк звичайний (*Pteridium aquilinum* (L.) Kuhn), Сальвінієві (*Salviniaceae*) (Сальвінія плаваюча (*Salvinia natans* (L.) All.).

Таблиця 3.3.

Систематичний склад рослин Лохвицького агроліництва
ДП «ПДЛП «Полтаваоблагроліс».

Відділи та класи рослин	Порядки	Родини	Види
	Кількість		
<i>Відділ Хвоцеподібні</i>	1	1	3
Клас Хвоцеподібні	1	1	3
<i>Відділ Папоротевидні</i>	2	5	5
Клас Папоротевидні	2	5	5
<i>Відділ Голонасінні</i>	1	1	4
Клас Хвойні	1	1	4
<i>Відділ Покритонасінні</i>	51	67	313
Клас Дводольні	39	53	238
Клас Однодольні	12	14	75
<i>Всього</i>	55	74	325

Відділ Голонасінні (Pinophyta) представлений 1 родиною Соснові (*Pinaceae*), яка включає 4 види: сосна звичайна (*Pinus sylvestris* L.), сосна чорна (*Pinus nigra* J.F.Arnold.), ялина європейська (*Picea abies* (L.) Karst.), ялина колюча (*Picea pungens* Engelm.).

На території Лохвицького агролісгоспу найчисленнішим відділом за кількістю видів є Покритонасінні – 313 видів (96,3%, від загальної кількості видів). Даний відділ включає – 51 порядок і 67 родин. Характеристика найчисленніших родин наведена нижче (табл. 3.2).

Найбільша кількість видів відносяться до таких родин, як – Айстрові (38 видів, або 11,7% від загальної кількості виявлених видів) (табл. 3.4). Найбільш чисельними за кількістю екземплярів, що відносяться до даної родини є такі види як – деревій майже звичайний (*Achillea submillefolium* Klok. et Krytzka), амброзія полинолиста (*Ambrosia artemisiifolia* L.), кульбаба

лікарська (*Taraxacum officinale* Webb ex Wigg.), лопух великий (*Arctium lappa* L.), пижмо звичайне (*Tanacetum vulgare* L.).

На досліджуваній території виявлено 28 видів родини Злакові, або 8,6% від усієї кількості видів. Найбільш поширеними представниками даної родини є тимофіївка лучна (*Phleum pratense* L.), кунічник звичайний (*Calamagrostis epigejos* (L.) Roth.), пирій повзучий (*Elytrigia repens* (L.) Nevski.), ближче до водойми розповсюджений лепешняк великий (*Glyceria maxima* (C.Hartm.).

Таблиця 3.4.

Провідні родини за кількістю видів рослин
у флорі досліджуваного району

Родини	Кількість видів	у %, від загальної кількості
Айстрові	38	11,7
Злакові	28	8,6
Розові	22	6,8
Губоцвіті	16	4,9
Гвоздиківі	13	4,0
Осокові	13	4,0
Бобові	11	3,4
Жовтицеві	10	3,1
Окружкові	10	3,1
Капустяні	10	3,1
Всього	171	52,6

Родина Розові представлена 22 видами, або 6,8%, від загальної кількості. Найбільш розповсюджені види даної родини – перстач гусячий (*Potentilla anserine* L.), груша звичайна (*Pyrus communis* L.), суниця лісові

(*Fragaria vesca* L.), жовтець повзучий їдкий (*Ranunculus acris* L.), ожина сиза (*Rubus caesius* L.).

Значна кількість видів притаманна таким родинам, як – губоцвіті (16 видів, що складає 4,9% від загальної кількості видів), гвоздикові та осокові (по 13 видів, або 4,0%), бобові (11 видів, або 3,4%), жовтицеві, окружкові і капустяні (по 10 видів, або 3,1%) та інші. Результати цих досліджень занесені до таблиць 3.2 і 3.4.

Екологічний аналіз рослинності Лохвицького агролісництва показав, що із 325 видів вищихсудинних рослин, найбільшу частину (за даними флористичного конспекту) складають види лучних угруповань – 118 видів (36,2%). Вищі судинні рослини лісових угруповань займають 2-ге місце – 101 вид (31,1 %) і на третьому місці – рослини боліт (81 вид, або 24,9 %) (таб. 3.2). Дані приуроченості видів вищих судинних рослин до рослинних угруповань наведені на рисунку 3.1.

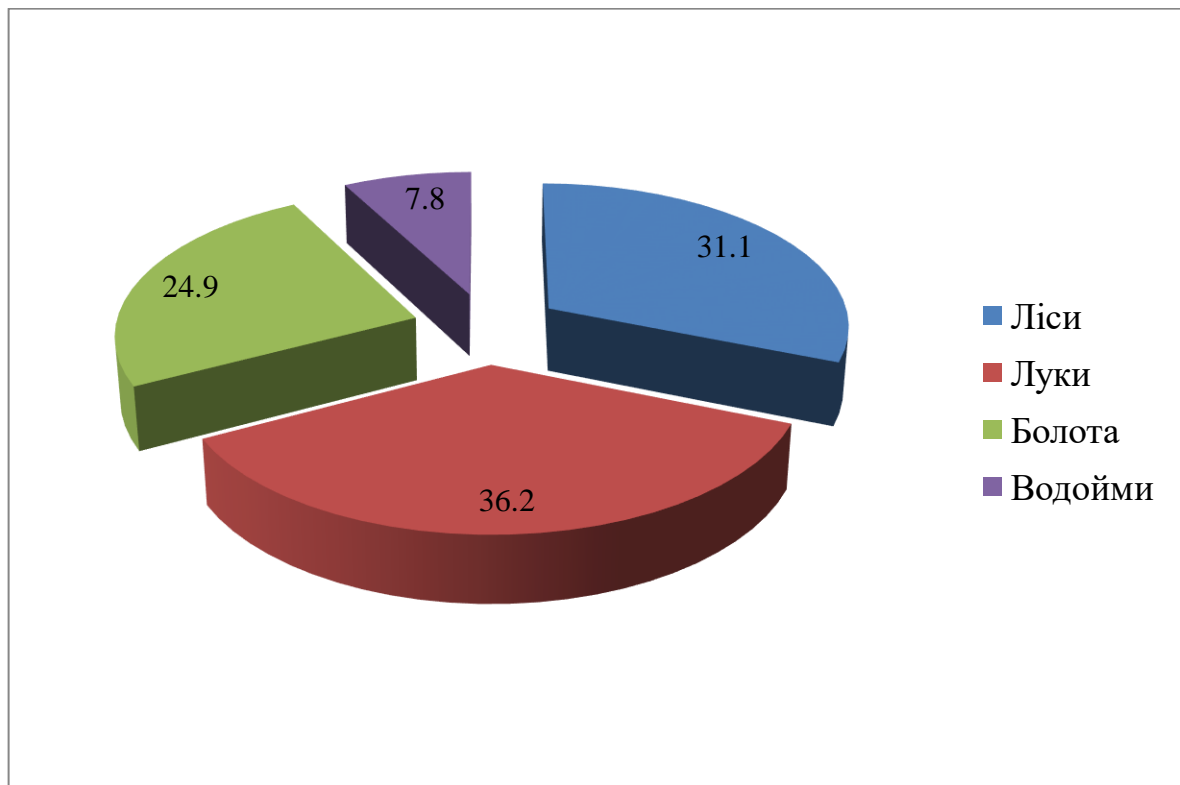

Рис. 3.1. Приуроченість видів вищих судинних рослин до рослинних угруповань Лохвицького агролісництва (%).

Характерними видами лісових угруповань є дерева – лісоутворюючі породи (дуб звичайний, липа серцелиста, граб звичайний, сосна звичайна, береза бородавчаста, вільха клейка), із кущів – бузина чорна, ліщина звичайна, черемха звичайна, бруслина європейська та бородавчаста. Із трав'янистих рослин – проліска сибірська, медунка темна, анемона жовтецева, зірочки жовті, копитняк європейський, яглиця звичайна, переліска багаторічна, осока волосиста, зірочник ланцетолистий, підмаренник запашний, кропива дводомна.

До центральної частини заплави р. Сула приурочені справжні луки, характерною особливістю яких є значне видове різноманіття. На супіщаних ґрунтах подекуди зустрічаються остепнені луки, а на засолених – галофітні. Болотисті та торф'яні луки здебільшого можна зустріти на знижених ділянках заплави р. Сула та її приток [16а; 17а].

Для лучних угруповань характерними є такі види судинних рослин: пирій повзучий, тимофіївка лучна, волошка лучна, конюшина лучна, конюшина повзуча, тонконіг лучний, шавлія лучна, горошок мишачий, жовтець повзучий і їдкий, смілка звичайна, гикавка сіра тощо.

Болотна рослинність досліджуваної території представлена 81 видом, що складає 24,9%, від загальної кількості досліджених видів. Серед них – вільха клейка, калюжниця болотяна, підмаренник болотний, лепехи звичайної, м'ята водяна, гадючник болотяний.

Типовими видами водної рослинності, які зустрічаються на території Лохвицького агролісництва є глечики жовті, латаття біле, ряска мала, спіродела багатокоренева, жабурник звичайний.

Відомо, що один і той же вид рослин може виявляти різні вимоги до екологічних факторів і в різних кліматичних та ґрунтових умовах, і навіть протягом життя однієї особини ці вимоги змінюються [16а].

У залежності від простусування рослин до умов зволоження ґрунту їх ділять на декілька екологічних груп [].

Найбільша кількість видів вищих судинних рослин, які виявлені на території Лохвицького агролісництва, відноситься до екологічної групи мезофітів – 143 види. Перважають серед них рослини лісових угруповань та трав'янисті рослини справжніх лук (рис. 3.2).

На другому місці за кількістю, розташувалися рослинищо відносяться до екологічної групи гігрофіти – 75 видів. Типовими рослинами, які відносяться до даної групи і були виявлені під час досліджень є щитник чоловічий, калюжниця болотна, білозір болотний та ін.

До групи ксерофітів відносяться 65 видів. Це такі рослини, як залізняк бульбистий, полин австрійський, будяк акантовий та ін (рис. 3.2).

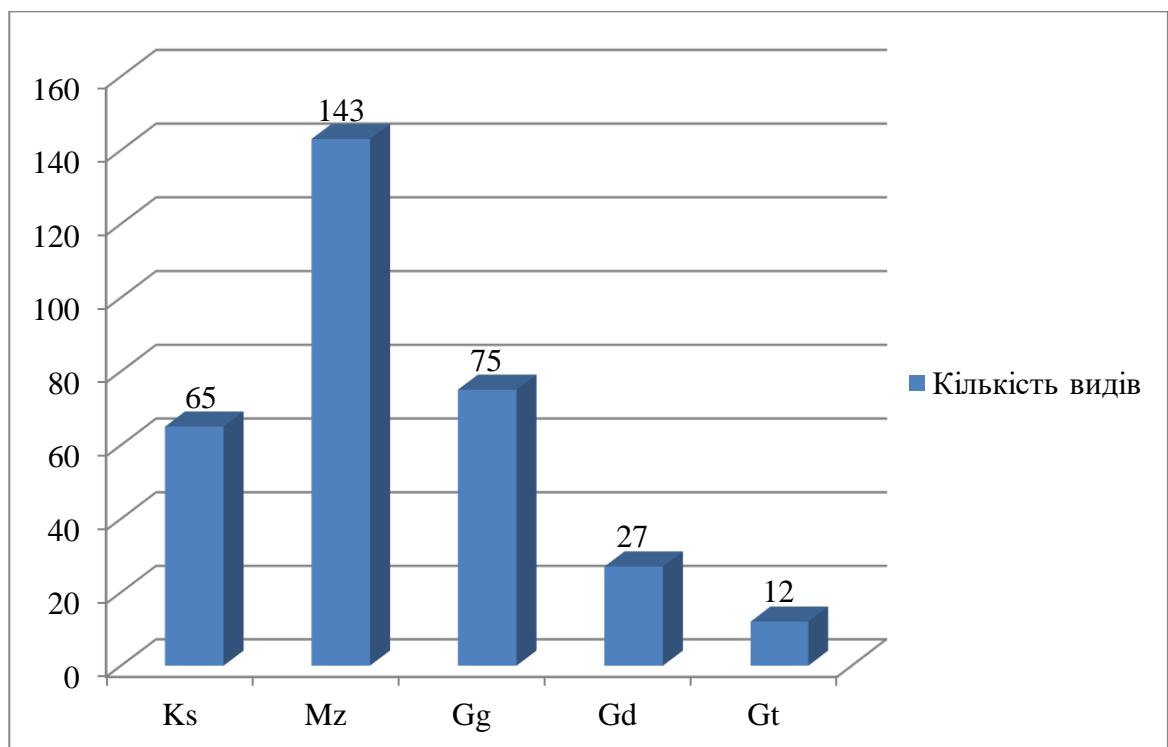

Рис. 3.2. Пристосованість рослин Лохвицького агролісництва до умов зволоження.

Умовні позначення: Ks – ксерофіти; Mz – мезофіти; Gg – гігрофіти; Gd – гідрофіти; Gt – гідатофіти.

Із групи гідрофітів виявлено 27 видів, які відносяться до таких судинних рослин, як – рогіз вузьколистий, лепеха звичайна. Найменше кількість видів, які були виявлені на території агроліництва, і які приурочені до водойм, входять до екологічної групи гідатофітів – 12 видів (глечики жовті, латаття біле, ряска мала та ін.) (рис. 3.2).

Аналіз флори Лохвицького агроліництва ДП «ПДЛП «Полтаваоблагроліс» показав, що за типами життєвих форм по І. Г. Серебрякову, до групи деревні рослини відноситься 34 види, або 10,7%, з них до групи дерева відносяться 24 види, або 7,7%, від загальної кількості. Серед яких найбільш поширеними є дуб, граб звичайний, клен гостролистий, липа серцелиста, вільха клейка, тополя чорна тощо. До типу життєвої форми кущі (чагарники) відносяться 6 видів (1,8%). Серед них значні площі займають – бузина чорна та бузина червона. До життєвої форми кущики (чагарнички) відносяться 4 види, які складають 1,2% від загальної кількості, представником цієї групи є зокрема омела біла (*Viscum album* L.) (рис. 3.3).

До групи напівдеревні рослини відносяться 51 вид, або 15,7%, з них 8 видів, або 2,4% складають групу напівкущі (напівчагарники) та 46 видів (або 13,3%) – напівкущики (напівчагарнички). Представниками останньої групи є такі рослини як: чебрець Маршалла (*Thymus marschallianus* Willd.), перцева м'ята (*Mentha piperita* L.) тощо. Типовим представником напівкущів (напівчагарників) на піддослідній території є ожина сиза (*Rubus caesius* L.) (рис. 3.3).

Найбільш чисельною за кількістю видів є група наземних трав, до якої відноситься – 223 види, або 68,6% від загальної кількості (рис. 3.3). Серед трав'янистих рослин можна виділити – полікарпічні трави – 129 видів, або 39,6% від загальної кількості трав'янистих рослин. Серед них найбільш розповсюджені – жовтець багатоквітковий (*Ranunculus polyanthemos* L.), фіалка триколірна (*Viola tricolor* L.), вербозілля лучне (*Lysimachia nummularia* L.), гравілат міський (*Geum urbanum* L.), конюшина середня (*Trifolium medium* L.), вероніка дібровна (*Veronica chamaedrys* L.) тощо.

До монокарпічних трав відноситься 94 види, або 28,9%, це, наприклад: сокирки польові (*Consolida regalis* Gray.), чистотіл великий (*Chelidonium majus* L.), редька дика (*Raphanus raphanistrum* L.), хрінниця смердюча (*Lepidium ruderale* L.) тощо.

Водні трав'яні рослини враховано у загальному аналізі, їх нараховується 17 видів (5,2%) (рис. 3.3). Серед виявлених видів виокремлюють земноводні трави (8 видів, або 2,5%), до яких належать – рогіз вузьколистий, рогіз широколистий, іжача голівка пряма (*Sparganium erectum* L.), айр звичайний (*Acorus calamus* L.) та інші. До групи підводні і плаваючі трави відносяться 9 видів, або 2,7%. До яких належать сальвінія плаваюча, латаття біле, глечики жовті, ряска мала, спіродела багатокоренева тощо.

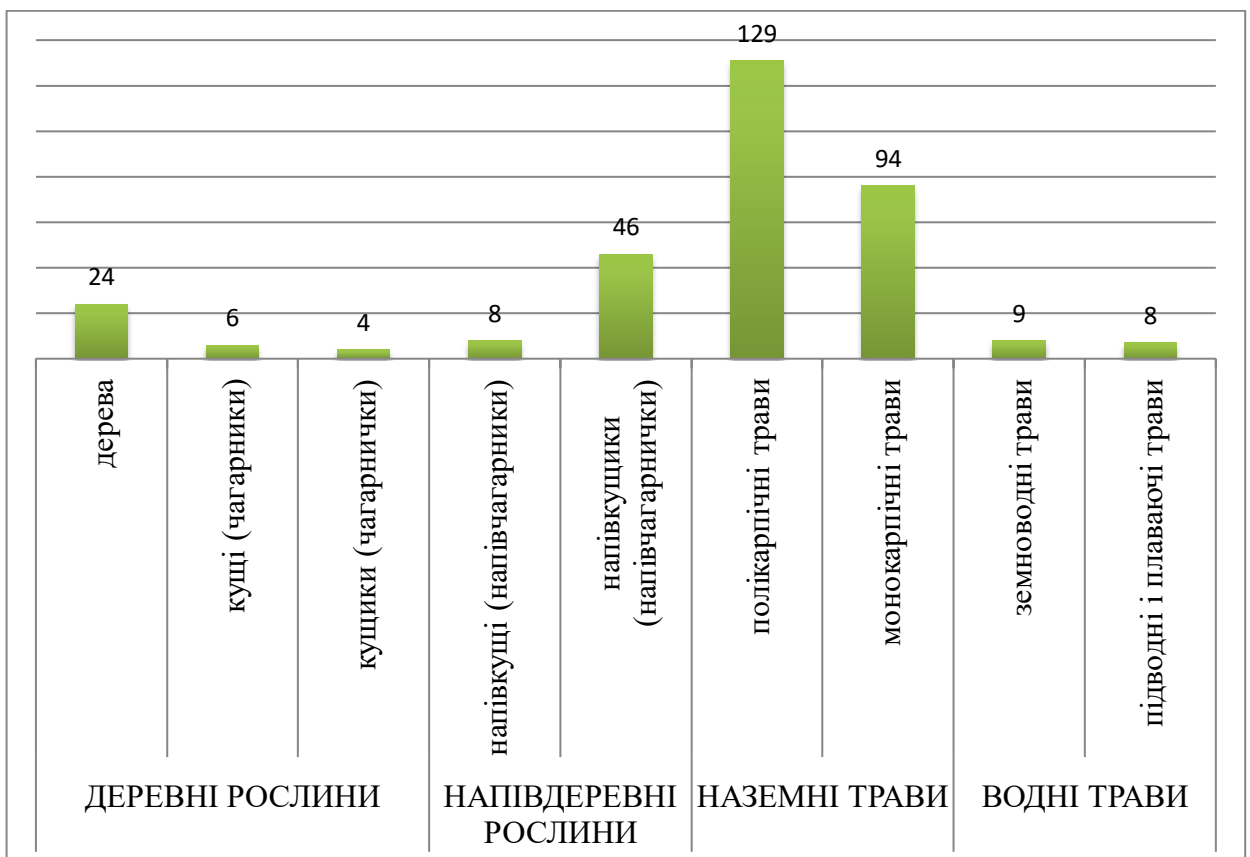

Рис. 3.3. Розподіл видів флори Лохвицького агролісництва за типами життєвих форм по І.Г. Серебрякову.

Проаналізувавши досліджувану групу рослин за К. Раункієром виявили, що до фанерофітів відносяться 87 видів (26,8% від кількості усіх досліджуваних видів). Найбільш поширені: дуб черешчастий, липа серделиста, вільха чорна, ясен звичайний, тополя біла, груша дика.

До хамефітів належать 13 видів (4%): полин звичайний, барвінок малий, зірочник лісовий.

Гемікриптофіти включають 158 видів, що складає 48,6%. Найбільш чисельні: жовтець повзучий, жовтець їдкий, кропива дводомна, копитняк європейський.

Криптофітами представлені 18 видів, що складає 5,5%. Представники кріптофітів: проліска дволиста, проліска сибірська, ряст Маршала, півники болотні, зірочки жовті.

Терофіти переживають несприятливі умови тільки у вигляді насіння, до цієї групи відносяться 49 видів рослин, що складає 15,1%. Типові представники: ромашка лікарська, повитиця льонова, незабудка польова, воловик польовий тощо.

3.3. Рідкісні та зникаючі види рослин, типові та рідкісні рослинні угруповання Зеленої книги України

Відповідно до вимог Бернської Конвенції «Про охорону дикої флори і фауни та їх існування в Європі» і у відповідності до положень статті 14 цієї Конвенції на території Лохвицького агролісництва виявлені виявлені 2 типи природних середовищ, що перебувають під загрозою зникнення, а саме – евгідрофітні угруповання (укорінені плаваючі рослини на мілководдях); прирічкові, заплавні ліси і чагарники помірно-кліматичного поясу (прибережні формації верб; чорновільхові заболочені ліси) [2].

У результаті аналізу опублікованих даних і проведених польових досліджень нами встановлене зростання на території Лохвицького агролісництва 4-х видів рослин, занесених до Червоної книги України. Серед

них – косаріки тонкі (*Gladiolus tenuis* M.Bieb.), пальчатокорінник м'ясочервоний (*Dactylorchiza incarnata* (L.) Soo), плодоріжка болотна (*Anacamptis palustris* (Jacq.) R.M. Bateman), сальвінія плаваюча (*Salvinia natans* (L.) All.).

Також було виявлено 19 видів, занесених до Списку регіонально рідкісних та зникаючих видів рослин у Полтавській області – барвінок малий (*Vinca minor* L.), бобівник трилистий (*Menyanthes trifoliata* L.), валеріана висока (*Valeriana officinalis* L.), вовче тіло болотне (*Comarum palustre* L.), вишня пташина (*Prunus avium* L.), зеленчук жовтий (*Galeobdolon umbrosum* Wibel), зубниця бульбиста (*Dentaria bulbifera* L.), зубниця п'ятилиста (*Dentaria quinquefolia* Bieb), кизляк китицевидний (*Lysimachia thyrsoflora* L.), конвалія звичайна (*Convallaria majalis* L.), латаття біле (*Nymphaea alba* L.), латаття сніжно-біле (*Nymphaea candida* J. Presl), оман високий (*Inula helenium* L.), первоцвіт весняний (*Primula veris* L.), проліска дволиста (*Scilla bifolia* L.), проліска сибірська (*Scilla siberica* Haw.), пухирник звичайний (*Utricularia vulgaris* L.), ряст Маршала (*Corydalis marschalliana* (Pall. ex Willd.) Pers.), чемериця Лобеля (*Veratrum lobelianum* Bernh.).

Також на території досліджень виявлені угруповання рослин, які потребують особливої охорони і занесені до Зеленої книги України [22]:

- угруповання формації глечиків жовтих (*Nuphar luteum* L.) – по руслу і заплавних водоймах р. Сула та Артополот;
- угруповання формації латаття білого (*Nymphaea alba* L.) – по руслу і заплавних водоймах р. Сула та Артополот (табл. 3.5);
- угруповання формації сальвінії плаваючої (*Salvinia natans* (L.) All.) – по руслу і заплавних водоймах р. Сула.

Рослинність Лохвицького агролісництва представлена як типовими угрупованнями лісової, лучної та болотної рослинності, так і рідкісними, які потребують особливої охорони. Актуальним і перспективним тут є дослідження на ценотичному і популяційному рівнях рослин, особливо рідкісних і зникаючих.

РОЗДІЛ 4

ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНИЙ ФОНД ЛОХВИЦЬКОГО АГРОЛІСНИЦТВА

На території Лохвицького агролісництва розташовані 5 об'єктів природно-заповідного фонду, а саме – 2 ландшафтних заказника, 2 гідрологічних заказника і 1 ботанічна пам'ятка природи.

Гідрологічний заказник загальнодержавного значення «Середньосульський» був створений у 1997 році загальною площею 2243,0 га. Перебуває у віданні Лохвицького агролісництва.

На незначних площах у заказнику збереглася лісова рослинність. Так, в урочищі «Західне» переважають угруповання липово-дубових лісів ліщинових та кленово-липово-дубових кореневищноосокових лісів. У заплаві р. Сула зустрічаються середньовікові насадження вільхових та вербових лісів.

У заказнику «Середньосульський» угруповання водно-болотної рослинності займають значні площі і аони приурочені до заплави р. Сула. Болотна рослинність представлена здебільшого вільховими болотами, евтрофними високотравними та осоковими угрупованнями.

На території заказника виявлено 3 види рослин занесених до Червоної книги України (косарики тонкі, пальчатокорінник м'ясочервоний, сальвінія плаваюча [6, 8] і 9 видів регіонально рідкісних та зникаючих видів рослин у Полтавській області (бобівник трилистий, валеріана висока, вовче тіло болотне, зеленчук жовтий, кизляк китицевидний, латаття сніжно-біле, оман високий, пухирник звичайний, чемериця Лобеля) [3, 6].

Ландшафтний заказник загальнодержавного значення «Христанівський» загальною площею 1705,2 гектара, розташований в заплаві частині річки Сули на території Бодаквянської сільської ради (819,6 га), Васильківської сільської ради (413,6 га), Лохвицького агролісництва (392,0 га) і державного підприємства «Пирятинське лісове господарство» (80,0 га).

Цінним є наявність на території заказника фрагментів грабово-дубових лісів. У деревостанах разом із грабом звичайним зустрічається його супутній центральноєвропейський вид черешня пташина [4].

Вільшняки займають знижені перезволожені ділянки в заплаві р. Сула, іноді зустрічаються на уступі борової тераси.

Найбільші площі болота займають на лівому березі р. Сула на заплаві у напрямку до притерасної частини.

У флорі заказника виявлено 16 рідкісних видів рослин, серед яких три – занесені до Червоної книги України (пальчатокорінник м'ясочервоний, плодоріжка болотна, сальвінія плаваюча) [4, 8], 13 – до списку регіонально рідкісних та зникаючих видів рослин у Полтавській області (барвінок малий, валеріана висока, зубниця бульбиста, зубниця п'ятилиста, конвалія звичайна, латаття біле, оман високий, первоцвіт весняний, проліска дволиста, проліска сибірська, пухирник звичайний, ряст порожній, черешня пташина) [2, 4].

Гідрологічний заказник місцевого значення «Артополот» був створений у 2007 році з метою охорони та збереження заплавної комплексу р. Сули та Артополот.

Загальна площа заказника – 507,4 га, з яких під охорону Пісківської сільської ради передано – 449,9 га та Лохвицького агролісництва – 57,5 га.

Територія заказника приурочена до долини річок – Сули та Артополот і включає типові заплавні комплекси.

Лісова рослинність представлена переважно вільшняками з домішками тополь чорної та білої і приурочені вони у притерасних смугах заплави річок. Значну наукову цінність представляють грабово-дубові ліси, які знаходяться на східній межі свого ареалу.

Водна рослинність річок Сула та Артополот представлена угрупованнями – глечиків жовтих, латаття білого, кушира зануреного, водопериці кільчастої, жабурника звичайного, сальвінії плаваючої, ряски малої.

На території заказника виявлено 2 види рослин занесених до Червоної книги України (косарики тонкі, сальвінія плаваюча) [6, 8] і 4 види регіонально рідкісних та зникаючих видів рослин у Полтавській області (латаття біле, оман високий, пухирник звичайний, родовик лікарський) [3].

Ландшафтний заказник місцевого значення «Панський маєток» був створений у 2007 році на площі 62,0 га.

Рослинність заказника представлена угрупованням дубово-грабових лісів.

На території заказника виявлено 4 види регіонально рідкісних та зникаючих видів рослин у Полтавській області (зеленчук жовтий, зубниця бульбиста, зубниця п'ятилиста, проліска сибірська) [3, 6].

Ботанічна па'ятка природи місцевого значення урочище “Шумейкове”, розташоване біля с. Дрюківщина, було створене у 1969 році на площю 17,1 га (Лохвицьке агролісництво – кв. 175, виділи 7-9).

У даному лісовому урочищі оберігають 3 види регіонально рідкісних та зникаючих видів рослин у Полтавській області (зеленчук жовтий, оман високий, проліска сибірська) [3].

РОЗДІЛ 5

ВИКОРИСТАННЯ ОТРИМАНОГО МАТЕРІАЛУ В ШКІЛЬНОМУ КУРСІ БІОЛОГІЇ

Дані, які були отримані у результаті виконання даної магістерської роботи, можуть бути використані на уроках природознавства, біології, екології, та факультативних занять природничого циклу.

На уроках природознавства (5 клас), згідно чинної програми (посилання на програму), можна використовувати матеріали даної роботи у вивченні розділу «Земля – планета Сонячної системи», а саме теми: «Планета Земля, як середовище життя організмів», «Людина на планеті Земля», зокрема опрацювання теми антропогенного впливу та організації екскурсій в природу.

Матеріали магістерської найдоцільніше використати на уроках біології в 6 класі при вивченні таких тем: «Різноманітність життя», «Покритонасінні. Дводольні та однодольні покритонасінні», «Принципи біологічної систематики і різноманітність покритонасінних», «Екологічні групи і життєві форми рослин», «Рослинні угруповання».

Дані дослідження можна використати в міні-проектах за вибором учня. Розділ з біоморфологічної класифікації учні можуть використовувати в розробці проектів: «Ценотична структура флори рідного краю», «Біорізноманіття заповідних куточків Лохвиччини», «Вплив антропогенного фактору на біорізноманіття», «Заказники Середньосулля».

В курсі «Зоологія» у 7 класі даний матеріал може бути використаний під час екскурсій, на практичних заняттях щодо екологічної структури певних ландшафтів.

В курсі біології 9 класу матеріали даної роботи можуть бути використані під час вивчення теми «Надорганізмові біологічні системи» (посилання на програму).

Згідно чинної програми 10 класу матеріали дослідження можуть бути використані при вивченні таких тем: «Систематика – наука про різноманітність організмів», «Принципи наукової класифікації організмів». Згідно програми 11 класу тематика даної роботи відповідає таким темам: «Екологічна ніша як наслідок адаптацій організмів певного виду до існування в екосистемі», «Закономірності впливу екологічних чинників на організми та їх угруповання», «Агроценози, їхня структура та особливості функціонування». Дану роботу можна використати при розробці проекту на тему «Дослідження особливостей структури місцевих екосистем (природних чи штучних)», «Природно-заповідний фонд рідного краю». Також матеріали можуть бути використані під час організації тижня біології, для проведення заходів щодо збереження біорізноманіття та впливу діяльності людини на довкілля, особливо її дані про рідкісні рослини території Лохвицької ОТГ.

ВИСНОВКИ

1. Територія, підпорядкована Лохвицькому агролісництву знаходиться під значним антропогенним впливом. Найтипівішими для досліджуваної території є лісостепові ландшафти. Вони зазнали найбільшої трансформації, але деякі ділянки місцевості збереглися в природному стані. Природними збереглися лише заплавні ландшафти. Саме на цих територіях були запроваджені заказники. Стан ландшафту є фундаментом для існування природних екосистем. Саме на збереження ландшафтів спрямовані природоохоронні заходи – організація заказників, природних парків, пам'яток.
2. Для території, підпорядкованій Лохвицькому агролісництву характерними є агроценози, лучні ценози, лісові, болотні, подекуди ділянки степових ценозів.
3. Зональні типи рослинності представлені широколистяними лісами, природні ліси займають не значні площі (9,7 % території). Деревний ярус – це дуб черешчатий, граб звичайний, липа широколиста, клен гостролистий. Значну частину лісу займають сосни і берези – це здебільшого штучні насадження. Прибаркові та прияружні смуги – протиерозійні полезахисні насадження, представлені тополею білою (пірамідальною), липою.
4. Луки представлені різноманітними формаціями: справжні, остепнені, болотисті, галофітні. Їх фітоценози характеризуються флористичною різноманітністю. Подекуди повністю зберігають свою природність.
5. Низинні болота і торфовища – частина ландшафту знижених ділянок заплави р. Сула.
6. У результаті систематичного аналізу було виявлено 325 видів вищих судинних рослин, які відносяться до 4 відділів, 55 порядків, 74 родин. Відділ Покритонасінні є провідним за кількістю видів – 314 видів. Найширше за кількістю видів представлені такі родини: Айстрові (29 видів, або 8,9%

- від загальної кількості виявлених видів), Розові і Злакові (по 22 види, або 6,8%), Окружкові (21 вид, або 6,5%), Глухокропиви (18 видів, або 5,5%).
7. По відношенню до вологості ґрунту було виявлено 173 види мезофітів (52,5% від усіх досліджених видів), 65 видів ксерофітів (20,1%), 33 види мезоксерофітів (10,4%).
  8. За еколого-ценотичним аналізом території Лохвицького агролісництва найбільша частина флори представлена лучними ценозами – 173 види (53,2%), друге місце за кількістю видів посідають лісові ценози – 117 видів (36%), третє місце – угруповання боліт – 18 видів (5,5%), агроценозами – 17 видів (5,2%).
  9. У природних екосистемах виявлено 23 види рідкісних рослин, серед яких 4 види занесено до Червоної книги України, 1 – до Світового Червоного списку, 1 – до Європейського Червоного списку, 19 – до Червоного списку полтавської області.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Афанасьєв Д. Я., Білик Г. І., Брадїс Є. М. Класифікація рослинності Української РСР // *Укр. ботан. журн.* 1956. 13, № 4. С. 63-82.
2. Байрак О. М., Проскурня М. І., Стецюк Н. О. Еталони природи Полтавщини. Розповіді про заповідні території. Полтава: Верстка, 2003. 212 с.
3. Байрак О. М., Стецюк Н. О. Атлас рідкісних і зникаючих рослин Полтавщини. Полтава: Верстка, 2005. 248 с.
4. Байрак О.М., Стецюк Н. О., Слюсар М. В. Комплексні дослідження природних екосистем Лохвицького району Полтавської області з метою створення нових природно-заповідних територій району. Харків, 2003. 52 с.
5. Геоботанічне районування Української РСР. Київ : Наук. думка, 1977. 302 с.
6. Зеленая книга Украинской ССР / Под общ. ред. Ю. Р. Шеляга-Сосонко. Київ : Наук. думка, 1987. 216 с.
7. Лицур І. М. Прогноз зміни стану лісів на період до 2020 року. Харків: УкрНДІЛГА, 2009. С. 266-269.
8. Методичні аспекти впровадження міжнародної програми «Важливі ботанічні території» в Україні / під заг. ред. Т. Л. Андрієнко та В. А. Онищенка. Київ : Арістей, 2008. 43 с.
9. Ольшанський І. [Рідкісні види рослин Лохвицького району \(Полтавська область, Україна\)](#) // *Біологія та екологія.* 2018. 4 (1). С. 34-44.
10. Определитель высших растений Украины. Київ : Наук. думка, 1987. 548 с.
11. Червона книга України. Рослинний світ / за ред. Я. П. Дідуха. Київ : Глобалконсалтинг, 2009. 912 с.
12. Шеляг-Сосонко Ю. Р., Дідух Я. П., Дубина Д. В. Продромус рослинності України. Київ : Наук. думка, 1991. 267 с.

13. Шенников А. П. Введение в геоботанику. Ленинград : Изд-во ЛГУ, 1964.
447 с.

ДОДАТКИ